

Användningen av kurslitteratur i högskolan – en kartläggning

Användningen av kurslitteratur i högskolan – en kartläggning

Rapportnummer: 2026:8

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2026

Författare: Anna Lundh, Lovisa Hellberg, Anna Törneke och Gustaf Westin

Diarienummer: 111-00358-25

Universitetskanslersämbetet • Postadress: Kabyssgatan 4D, 120 30 Stockholm

Tfn 08-563 085 00 • E-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Några centrala iakttagelser	6
Inledning	8
Uppdraget till UKÄ.....	8
Arbetet med regeringsuppdraget.....	9
Rapportens disposition.....	11
System och regelverk som kan påverka kurslitteraturen	13
Vad är kurslitteratur?	13
Samband mellan internationalisering och valet av kurslitteratur.....	14
Samband mellan en mer inkluderande högskola och kurslitteraturen	15
EU:s tillgänglighetsdirektiv och tillgången till kurslitteratur	17
Förändringar i MTM:s roll och tillgången till anpassad kurslitteratur	18
Ersättning vid lån och kopiering	20
Institutionernas roll för tillgången till kurslitteratur	22
Bra att veta inför läsningen.....	22
Vad är kurslitteratur enligt institutionerna?	23
Hur väljs kurslitteraturen?.....	24
Faktorer som påverkar valet.....	25
Kurslitteratur på svenska eller engelska.....	31
Att köpa kurslitteraturen eller inte	33
Förändring över tid – tillgången till kurslitteratur	34
Läs mer	35
Bibliotekens roll för tillgången till kurslitteratur	36
Bra att veta inför läsningen.....	36
Övergripande om litteraturtillgången vid biblioteken.....	37
Hur biblioteket arbetar med kurslitteraturlistorna.....	38
Principer för inköp av kurslitteratur	38
Bibliotekens kostnader för kurs- litteratur	40
Studenternas tillgång till kursböcker på biblioteken.....	41
Förändring över tid – hur ser det ut om 5–10 år?	41
Den tillgänglighetsanpassade kurs- litteraturen.....	42
Hur arbetet med Legimus är organiserat på biblioteken.....	43
Rutiner för tillgång till Legimus	44
Förändrade förutsättningar sedan juli 2025.....	45
Förändring över tid – tillgänglighets- anpassad kurslitteratur	48
Läs mer	48

Studenternas användning av kurslitteratur	50
Bra att veta inför läsningen.....	50
Enkäten: Lärarnas bild av studenternas användning av kurslitteraturen	51
Intervjuerna: Lärarnas bild av studenternas användning av kurslitteratur	59
Intervjuerna: Studentkårernas bild av hur studenterna använder kurslitteratur ..	65
SFS om studenternas användning av kurslitteratur.....	73
Läs mer	73

Sammanfattning

Regeringen gav i juni 2025 Universitetskanslersämbetet (UKÄ) i uppdrag att kartlägga hur studenters tillgång till och användning av kurslitteratur har förändrats över tid. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2026.

Kartläggningen ska inbegripa studenters användning av fysisk eller digital kurslitteratur på svenska respektive engelska. Även användningen av digitala hjälpmedel, som till exempel AI-verktyg och ljudböcker, ska ingå. Kartläggningen ska också omfatta hur tillgången till kurslitteratur vid lärosätenas bibliotek har förändrats, däribland bibliotekens förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med syn- eller annan läsnedsättning. I arbetet ska UKÄ föra en dialog med Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i relevanta frågor.

En utgångspunkt i arbetet med kartläggningen är det faktum att vad som är kurslitteratur inte regleras i lag och förordning. Det finns inte heller någon officiell definition av vad kurslitteratur är, utan det avgörs när litteraturen väljs inför varje enskild kurs. Kartläggningen visar att lärarnas val av kurslitteratur utgår från kursens lärandemål, kursens ämnesområde och på vilken utbildningsnivå (grundnivå eller avancerad nivå) kursen ligger. Flera olika faktorer påverkar lärarnas val, i högre och lägre grad.

Genom att läraren väljer kurslitteraturen, och sätter upp den på kurslitteraturlistan, blir det tydligt för studenterna vilken litteratur de förväntas använda för att nå kursens lärandemål. Den litteratur som lärarna väljer ska vara möjlig för studenterna att få tillgång till. I en del fall har studenterna direkt tillgång till litteraturen, exempelvis genom nedladdning eller lån på lärosätesbibliotek. I andra fall krävs det att studenterna köper litteraturen från bokhandeln eller på andrahandsmarknaden. Studenterna väljer hur de vill använda kurslitteraturen för att klara kursen.

För att undersöka frågorna har vi gjort nedslag i högskolans verksamhet och intervjuat lärare och andra relevanta personer vid tio institutioner samt företrädare för lärosätesbibliotek och studentkårer. I underlaget ingår också resultat från en enkätundersökning som Statistiska Centralbyrån (SCB) genomfört riktad till undervisande personal vid universitet och högskolor.

Resultatet av kartläggningen är ett kunskapsunderlag och innehåller ingen analys, förslag eller rekommendationer.

Några centrala iakttagelser

Intervjuerna och enkätundersökningen har gett oss ett omfattande material som på olika sätt belyser uppdragets frågeställningar. I det här avsnittet har vi samlat några centrala iakttagelser för att ge en övergripande bild, men vi rekommenderar att man också läser kapitlen som hör till rubrikerna för en bredare förståelse.

Några generella iakttagelser från kartläggningsarbetet

- Kurslitteratur regleras inte i lag och förordning. Det finns inte heller någon officiell definition av vad kurslitteratur är utan det avgörs när den väljs inför varje enskild kurs. Vid intervjuerna framkom att kurslitteraturen kan utgöras av tryckta eller digitala böcker, vetenskapliga artiklar, kompendier, videoklipp, eller styrdokument och författningar som gäller för ett yrkesområde med mera.
- Utgångspunkten i lärarens val av kurslitteratur är kursens ämnesområde och på vilken utbildningsnivå (grundnivå eller avancerad nivå) den ligger.
- Studenternas tillgång till kurslitteratur påverkas av flera system och regleringar utöver de interna på lärosätet, till exempel internationaliseringsperspektivet som ingår i högskolelagen, avtal om ersättning för kopiering och EU:s tillgänglighetsdirektiv.

Om studenternas tillgång till kurslitteratur

- Studenternas tillgång till kurslitteratur börjar med lärarnas val av kurslitteratur som utgår från kursens lärandemål. Andra faktorer av betydelse i valet av kurslitteratur är bland annat att litteraturen håller god kvalitet, input från kollegorna och kostnaden för studenterna. Valet påverkas också av lärarens möjligheter att hitta lämplig kurslitteratur, undervisningsupplägget och traditionen på institutionen med mera.
- Sådant som spelar roll för hur studenter får tillgång till kurslitteraturen är till exempel om kursboken finns tillgänglig på lärosätesbiblioteket, om priset upplevs som rimligt, och om den finns tillgänglig på andrahandsmarknaden eller digitalt.
- Generellt är kurslitteratur på svenska vanligare på grundnivå och kurslitteratur på engelska vanligare på avancerad nivå.

Om hur tillgången till kurslitteratur vid lärosätesbiblioteken har förändrats

- Kurslitteraturlistorna styr vilken kurslitteratur som lärosätesbiblioteken köper in. Biblioteken som vi har intervjuat uppger att de köper in ungefär lika mycket kurslitteratur som tidigare.
- Biblioteken köper in allt mer e-böcker, framför allt på engelska.
- Merparten av bibliotekens budget går till databaser och andra digitala resurser. En liten del går till inköp av tryckt litteratur. Fördelningen har varit ungefär densamma under en längre tid.
- Eftersom EU:s tillgänglighetsdirektiv är fullt genomfört i Sverige först 2027, är det ännu för tidigt att veta vilka konsekvenser det kommer att få för studenter som behöver tillgänglighetsanpassad kurslitteratur.

Om studenternas användning av kurslitteratur

- En stor del av de intervjuade lärarna anser att studenterna läser kurslitteraturen i mindre utsträckning än tidigare.
- Enkätundersökningen visar att många av lärarna anser att studenterna läser den obligatoriska kurslitteraturen i viss utsträckning. En majoritet av lärarna bedömer att studenterna i framtiden kommer att läsa något mindre eller ungefär lika mycket som idag.
- Lärare använder olika strategier för att få studenter att läsa och arbeta mer med kurslitteraturen. De kan bland annat ge sina studenter i uppgift att i grupp presentera olika kapitel i kursboken för varandra, test för att kontrollera om studenterna har förstått det de skulle läsa inför föreläsningen eller välja muntlig examination i stället för hemtentamen.
- Studenterna väljer hur de använder kurslitteraturen de har fått tillgång till. Intervjuerna med lärare och studentkårer indikerar att användandet har förändrats över tid. Numera tar många studenter till exempel hjälp av artificiell intelligens (AI) som en studiekamrat, lärare, handledare och språkgranskare, samt för att sammanfatta kurslitteratur och mycket mer.

Inledning

Uppdraget till UKÄ

De senaste åren har frågor om en läskris i skolan och högskolan och hot mot tillgången på svenskspråkig kurslitteratur debatterats i nyhetsmedia och fackpress. Regeringen annonserade i vårändringsbudgeten för 2025 uppdrag och medel till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Statistiska Centralbyrån (SCB), för att få en tydligare bild av hur utvecklingen ser ut inom högskolan.¹

Den 19 juni 2025 beslutade regeringen att ändra UKÄ:s regleringsbrev och ge myndigheten i uppdrag att kartlägga användningen av kurslitteratur i högskolan. I pressmeddelandet som följde på beslutet förklarade dåvarande utbildningsminister Johan Pehrson bakgrunden till att UKÄ fått uppdraget: Lärare vid universitet och högskolor har larmat om att en läskris börjat visa sig hos högskolestudenter. Läskrisen påverkar inte bara studenternas kunskap utan även svensk kurslitteratur.²

Uppdraget till UKÄ är att kartlägga hur studenters tillgång till och användning av kurslitteratur har förändrats över tid. Kartläggningen ska dels inbegripa studenters användning av fysisk eller digital kurslitteratur på svenska, respektive engelska, dels användningen av digitala hjälpmedel som t.ex. AI-verktyg och ljudböcker. Kartläggningen ska även inbegripa hur tillgången till kurslitteratur vid universitets- och högskolebibliotek har förändrats, däribland bibliotekens förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med syn- eller annan läsnedsättning. Universitetskanslersämbetet ska föra en dialog med Myndigheten för tillgängliga medier i relevanta frågor.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 mars 2026.

Samtidig beslutade regeringen också att ge SCB i uppdrag att göra en kartläggning av utvecklingen av läsförståelsen hos studenter i högskolan, och följa upp dess effekter på bland annat genomströmningen. SCB ska redovisa uppdraget senast den 31 mars 2026 (efter förlängning).

I slutet av 2025 beslutade regeringen att också ge lärosätena ett uppdrag som gäller kurslitteratur. Lärosätena ska i sina årsredovisningar redovisa hur de arbetar med att främja tillgången till kurslitteratur.³ Skälet till

¹ Prop. 2024/25:99, *Vårändringsbudget för 2025*.

² Pressmeddelande från Utbildningsdepartementet, *Användningen av kurslitteratur i högskolan ska kartläggas*, 2025-06-19.

³ Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende universitet och högskolor, 2025-12-18. Under rubriken Främjande av kurslitteratur.

uppdraget är att ”en bra tillgång till kurslitteratur är grunden för både bildning, utbildning och forskning, men det finns indikationer på att tillgången till kurslitteratur minskar.”⁴

Arbetet med regeringsuppdraget

Den relativt korta uppdragstiden och att UKÄ vill hålla nere den administrativa bördan för lärosätena har satt ramarna för kartläggningen. Det har inte varit möjligt att göra en heltäckande undersökning av studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur i utbildningen vid universitet och högskolor.

Inom ramen för uppdraget har vi i stället gjort nedslag i högskolans verksamhet genom gruppintervjuer med lärare och annan relevant personal vid institutioner, och med företrädare för bibliotek och studentkårer. Vi har också samlat tidigare utredningar, rapporter, forskning och annat relevant material som handlar om tillgången till och användningen av kurslitteratur. Dessutom har vi fått möjlighet att ställa frågor i den enkätundersökning till lärare vid universitet och högskolor, som SCB genomfört inom sitt regeringsuppdrag om utvecklingen av läsförståelsen hos studenter i högskolan. Därmed innehåller kartläggningen både kvalitativa resultat och kvantitativa uppgifter.

Frågorna om studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur hänger nära samman. Genom att läraren väljer kurslitteraturen, och sätter upp den på kurslitteraturlistan, blir det tydligt för studenterna vilken litteratur de förväntas använda för att nå kursens lärandemål. Den litteratur som lärarna väljer ska vara möjlig för studenterna att få tillgång till. I en del fall har studenterna direkt tillgång till litteraturen, exempelvis genom nedladdning eller lån på bibliotek. I andra fall krävs det att studenterna köper litteraturen från bokhandeln eller på andrahandsmarknaden. Studenterna väljer hur de vill använda kurslitteraturen för att klara kursen. Lärosätenas bibliotek utgör en länk mellan studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur.

Enkäten till undervisande personal

SCB skickade hösten 2025 en enkät till undervisande personal vid universitet och högskolor. Den riktade sig specifikt till professorer, lektorer och adjunkter som undervisade under 2025. I urvalet ingick 11 421 personer, varav 4 600 besvarade enkäten. Svarsfrekvensen var 40 procent. UKÄ hade med sex frågor om vad som påverkar när lärarna väljer obligatorisk kurslitteratur och lärarnas bild av studenternas användning av kurslitteratur på svenska och engelska. Enkäten ger också lärarna möjlighet att lämna egna kommentarer. Från dessa öppna svar har vi tagit fram citat som ger ytterligare perspektiv på frågorna. Resultaten från enkäten

⁴ Pressmeddelande från Utbildningsdepartementet, *Lärosätena ska främja användningen av kurslitteratur*, 2025-12-30.

redovisas inte samlat utan i det kapitel där frågeområdet ingår (läs mer under rubriken *Rapportens disposition*).

Urvalet för intervjuerna

För att kunna uppfylla regeringsuppdraget har vi också intervjuat lärare, kursansvariga, studierektorer, bibliotekarier, studentkårsrepresentanter och andra relevanta personer vid ett urval av lärosäten. Urvalet gjordes baserat på de största undervisningsämnesområdena och vilka ämnesområden inom dem som har många studenter vid både universitet och högskolor. De fem ämnesområden som valdes ut för intervjuer var: företagsekonomi, maskinteknik, matematik, medie- och kommunikationsvetenskap och omvårdnadsvetenskap. Inga ämnesområden valdes inom de tre utbildningsämnesområdena Medicin och odontologi, Konstnärligt område och Övriga områden. Undervisande personal från de områdena ingår dock i urvalet till SCB:s enkät.

Inom vart och ett av de fem ämnesområde har vi intervjuat lärare, kursansvariga och annan relevant personal vid två institutioner. Institutionerna finns på Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Gävle, Högskolan i Skövde, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Lunds universitet, Mälardalens universitet, Sophiahemmet Högskola, Stiftelsen Högskolan i Jönköping och Stockholms universitet.

Vid de tio lärosätena har vi också intervjuat personal på biblioteket och frågat studentkåren om den vill tala med oss om kurslitteraturen utifrån vårt regeringsuppdrag. Vi har träffat representanter för studentkårer vid åtta lärosäten. Vi har inte haft möjlighet att intervju student som lånar tillgänglighetsanpassad kurslitteratur via Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM:s) digitala bibliotekstjänst Legimus.

Alla intervjuer genomfördes oktober–december 2025. Ett lärosätesbesök gjordes via zoom, övriga på plats vid lärosätet. En av institutionsintervjuerna genomfördes på engelska, övriga på svenska. Vid nästan alla intervjuer, såväl på institutionerna som på biblioteken, hade minst en person lång erfarenhet från verksamheten. Det innebär att vi i intervjuerna också kunde få information om utvecklingen jämfört med hur det varit tidigare, vilket annars är svårt att fånga.

Andra kontakter under arbetet

Under arbetet har vi haft två möten och fört dialog med representanter från Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, samt tagit del av deras relevanta rapporter och annan information.

I förberedelserna har ingått samtal med Kungliga biblioteket, SUHF:s arbetsgrupp för tillgänglig kurslitteratur, biblioteket vid Chalmers tekniska högskola och Sveriges förenade studentkårer. Dessutom har vi träffat representanter för Läromedelsförfattarna och Läromedelsförlagen.

Rapportens disposition

Regeringsuppdraget gäller en kartläggning av studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur i högskolan. Resultatet av kartläggningen är ett kunskapsunderlag och innehåller ingen analys, förslag eller rekommendationer.

Rapporten inleds med två kapitel som sätter uppdraget och uppdragets frågeställning i ett större sammanhang. Därefter följer rapportstrukturen uppdragets huvudfrågor:

- Studenternas tillgång till kurslitteratur och hur den har förändrats över tid (kapitlen om institutionernas roll och bibliotekens roll).
- Hur tillgången till kurslitteratur vid lärosätesbibliotek har förändrats (kapitlen om system och regelverk samt bibliotekens roll).
- Studenternas användning av kurslitteratur och hur den har förändrats över tid (kapitlet om studenternas användning av kurslitteraturen).

I de tre kapitlen ingår olika perspektiv på fysisk (tryckt) och digital kurslitteratur samt kurslitteratur på svenska och engelska. Användningen av digitala hjälpmedel, som AI och ljudböcker, ingår framför allt i kapitlen om studenternas användning av kurslitteraturen. Bibliotekens förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med syn- eller annan läsnedsättning beskrivs främst i kapitlen om system och regelverk samt bibliotekens roll.

Kapitlens innehåll

Inledningen och kapitlet *System och regelverk som kan påverka kurslitteraturen* beskriver arbetet med regeringsuppdraget och sätter in uppdragets frågeställning i ett större sammanhang.

I kapitlet *Institutionernas roll för tillgången till kurslitteratur* redovisas dels resultat från gruppintervjuerna vid de tio institutionerna, dels svar på en av enkätfrågorna. Intervjuerna och enkätfrågorna handlar om sådant som vad lärarna anser är kurslitteratur, faktorer som påverkar valet av kurslitteratur, hur kurslitteraturen bestäms på institutionen och vad institutionen gör för att studenterna ska läsa och köpa kurslitteraturen. Institutionernas perspektiv på hur tillgången på kurslitteratur har förändrats jämfört med tidigare och hur den kan komma att förändras inom 5–10 år ingår också.

I kapitlet *Bibliotekens roll för tillgången till kurslitteratur* redovisas resultat från gruppintervjuerna vid de tio lärosätenas bibliotek. Intervjuerna handlar om sådant som principer för inköp av och utlåning av olika typer av kurslitteratur, kostnader för kurslitteratur och hur tillgången till kurslitteratur tillgodoses för studenter med syn- eller annan läsnedsättning. Bibliotekens perspektiv på hur tillgången på kurslitteratur har förändrats jämfört med tidigare och hur den kan komma att förändras inom 5–10 år ingår också.

I kapitlet *Studenternas användning av kurslitteratur* redovisas dels resultat från gruppintervjuerna med de åtta studentkårerna, dels svar på fem av enkätfrågorna. Intervjuerna handlar om sådant som om studentkåren deltar i samtal med lärosätet om kurslitteraturen, hur studenter får tillgång till kurslitteratur samt hur studenter använder kurslitteraturen respektive digitala hjälpmedel. Enkätfrågorna handlar om lärarnas erfarenheter av i vilken utsträckning studenterna läser olika sorters obligatorisk kurslitteratur på svenska respektive engelska och vilken sorts kurslitteratur studenterna vill ha. Studentkårernas perspektiv på hur studenternas tillgång till kurslitteratur kan komma att förändras inom 5–10 år ingår också.

Under rubriken *Läs mer* i slutet av varje kapitel, utom de två första kapitlen, finns en lista med utredningar, rapporter, forskningsartiklar, webbresurser och debattartiklar som ger en fördjupning i uppdragets frågor. Observera att det inte är en heltäckande kunskapsgenomgång.

System och regelverk som kan påverka kurslitteraturen

Det finns ingen reglering av kurslitteraturen i högskolelagen eller högskoleförordningen, men det finns regleringar på flera andra områden som kan påverka studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur. I det här kapitlet beskriver vi ett tiotal system och regelverk som kan påverka studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur, direkt eller indirekt. Observera att innehållet inte är heltäckande.

Vad är kurslitteratur?

Vad som är kurslitteratur bestäms av de ansvariga för varje kurs vid universitet och högskolor i Sverige. Det finns ingen officiell definition av vad kurslitteratur är utan det avgörs när den väljs inför varje enskild kurs.

Kurslitteratur regleras varken i högskolelagen eller högskoleförordningen.⁵ I högskoleförordningen fastställs att det för en kurs ska finnas en kursplan där kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömningen av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs ska finnas (6 kap. §§14–15).⁶

Efter autonomireformen och avregleringen på det studieadministrativa området tog Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, fram rekommendationer om bland annat kursplaner till sina medlemmar.⁷ Där står att en förteckning över den kurslitteratur eller övriga läromedel som ska användas kan, men behöver inte, ingå som en del av kursplanen, men den bör alltid på lämpligt sätt redovisas i anslutning till kursplanen.⁸

Även om kurslitteraturen inte regleras uttalat i de grundläggande högskoleförfattningarna finns annan reglering som påverkar området. På följande sidor redovisar vi sådana regleringar och system som kan påverka studenters tillgång till och användning av kurslitteratur.

⁵ Högskolelagen (1992:1434). Högskoleförordningen (1993:100)

⁶ Högskoleförordningen (1993:100), 6 kap. §§14–15.

⁷ Sveriges universitets- och högskoleförbund.

⁸ SUHF:s *Rekommendationer om kursplaner, utbildningsplaner och betygssystem*, REK 2011:1, s. 2.

Samband mellan internationalisering och valet av kurslitteratur

Frågan om ifall kurslitteratur ska vara på svenska eller engelska handlar också om möjligheterna till internationalisering av högre utbildning och forskning, som är ett av de grundläggande värdena i lärosätenas verksamhet. Internationaliseringen har växt fram genom kontakter mellan dem som studerar, undervisar och forskar vid universitet och högskolor i olika länder. Den har också under lång tid haft starkt stöd från regering och riksdag.

Enligt högskolelagen ska den samlade internationella verksamheten vid varje högskola dels stärka kvaliteten i högskolans utbildning och forskning, dels bidra nationellt och globalt till [sådan] hållbar utveckling.⁹ När den formuleringen infördes i lagen framhöll regeringen att internationalisering och internationellt samarbete primärt är medel för universitet och högskolor att nå och bibehålla en hög kvalitet. Argumentationen handlade om att internationellt samarbete ger nya perspektiv och därmed bidrar till att höja kvaliteten och relevansen i den högre utbildningen och forskningen. Det i sin tur bidrar till att stärka samhällsutvecklingen.

Regeringen har också framhållit att studenter, doktorander, lärare och forskare från andra länder eller med internationella erfarenheter är en tillgång och förutsättning för utbildnings- och forskningsmiljöernas utveckling och kvalitet.¹⁰ Den har också lyft fram betydelsen av internationalisering i högskolan för arbetsmarknaden, att det alltmer internationellt präglade arbets- och samhällslivet ställer högre krav på att de som kommer ut på arbetsmarknaden har en god internationell kompetens.¹¹

Internationell mobilitet och samverkan och internationella kunskapsutbyten är inte möjliga utan kommunikation på ett gemensamt språk, som i de allra flesta fall är engelska. Kurslitteraturen kan i det sammanhanget spela en viktig roll i internationaliseringen genom att ge svenska studenter, doktorander och forskare en förståelse för sitt ämne och dess begrepp på engelska och inte bara på svenska. Den gör det också möjligt för svenska lärosäten att erbjuda utbildning till studenter och doktorander från andra länder, med annat modersmål än svenska.

Justitieombudsmannen, JO, avgjorde i februari 2026 ett ärende som gällde användningen av svenska och engelska vid examination vid statliga lärosäten. Samtidigt uppmärksammade JO i beslutet också

⁹ Högskolelagen (1992:1434), 1 kap. § 5.

¹⁰ Prop. 2020/21:60, *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige*.

¹¹ Kommittédirektiv 2017:19, *Ökad internationalisering av universitet och högskolor*, s. 2.

regeringen på behovet av rättslig vägledning i frågan om språkanvändning inom högre utbildning och forskning.¹²

Samband mellan en mer inkluderande högskola och kurslitteraturen

Bibliotekens förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med syn- eller annan läsnedsättning påverkas bland annat av följande tre regleringar: högskolelagen (uppdraget att främja en breddad rekrytering), diskrimineringslagen och bibliotekslagen. De ger olika ingångar till bibliotekens uppdrag att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med en funktionsnedsättning.

Regeringen har genom åren haft en politisk vilja att skapa en mer inkluderande högskola. Ett resultat är att riksdagen beslutat om att ge lärosätena i uppdrag att aktivt främja en breddad rekrytering till högskolan.¹³ I uppdraget ingår bland annat att göra högskolan mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Tillgången till anpassad kurslitteratur är en faktor som kan göra högskolestudier mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Enligt diskrimineringslagen är lärosätena skyldiga att vidta åtgärder så att en student med funktionsnedsättning kan genomföra sina studier på ett sätt som är jämförbart med studenter som inte har en funktionsnedsättning.¹⁴ Kurslitteraturen som lärosätets bibliotek har, eller ger tillgång till, kan bidra till att ge jämförbara studieförutsättningar.

Även bibliotekslagen är relevant i sammanhanget. Den gäller för lärosätenas bibliotek och innebär att personer med funktionsnedsättning är en av bibliotekens prioriterade grupper. Därmed ska biblioteken erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att personerna, utifrån sina olika behov och förutsättningar, ska kunna ta del av information.¹⁵

Två typer av stöd för studenter med funktionsnedsättning

Studenter med varaktig funktionsnedsättning har möjlighet att ansöka om riktat pedagogiskt stöd hos sitt lärosäte. Antalet och andelen studenter som har beviljats riktat pedagogiskt stöd har ökat betydligt i mer än tio år.

Det finns också en typ av stöd som är direkt kopplat till kurslitteratur. Det riktar sig till studenter med en funktionsnedsättning som gör det

¹² En student hade anmält universitetet för att den hade nekats lämna in en examinationsuppgift på svenska i stället för på engelska. Justitieombudsmannens beslut den 3 februari 2026, dnr 1742-2025.

¹³ Högskolelagen 1 kap § 5.

¹⁴ Läs mer i UKÄ:s rapport 2025:5, *Stöd till studenter med funktionsnedsättning*.

¹⁵ Bibliotekslag (2013:801).

svårt att läsa tryckt text och innebär att studenten kan få kurslitteratur som är anpassad för sina behov. Även antalet och andelen studenter som beviljas tillgång till anpassad kurslitteratur genom Legimus, Myndigheten för tillgängliga mediers digitala bibliotekstjänst, har ökat över tid. Det kan till exempel röra sig om studenter med synskada, dyslexi eller speciella läs- och skrivsvårigheter, eller NPF-diagnoser. Den ena typen av stöd förutsätter inte den andra, men tittar man på statistiken finns det likheter i utvecklingen över tid. Vi har därför valt att inkludera riktat pedagogiskt stöd i beskrivningen av systemet för tillgänglighetsanpassad kurslitteratur.

Fler studenter beviljas riktat pedagogiskt stöd

Den stora ökningen av antalet studenter som beviljas riktat pedagogiskt stöd genom beslut eller rekommendation motsvaras inte av en liknande ökning i antalet registrerade studenter i högskolan. År 2015 hade 3,0 procent av det totala antalet registrerade studenterna riktat pedagogiskt stöd. Tio år senare, 2024, var andelen drygt 7,5 procent. Sammanlagt hade knappt 36 000 studenter riktat pedagogiskt stöd 2024. Av dem var cirka 70 procent kvinnor och 30 procent män.¹⁶

Ökningen är olika stor i olika grupper.¹⁷ De senaste uppgifterna är från 2025 och visar att 430 studenter med synskada hade beviljats riktat pedagogiskt stöd 2025, jämfört med 248 år 2015. Studenter med dyslexi eller speciella läs- och skrivsvårigheter är en av de största grupperna. År 2025 hade 14 842 studenter med en sådan funktionsnedsättning beviljats riktat pedagogiskt stöd, jämfört med 6 441 år 2015. Även studenter med NPF-diagnoser har blivit en stor grupp. Sammanlagt ökade antalet studenter med NPF-diagnoser som beviljats stöd från 2 612 till 16 741 studenter under samma period.¹⁸ Kvinnor är i majoritet i alla tre grupper.

Antalet Legimusanvändare har ökat men antalet lån minskat

Statistiken över aktiva Legimuskonton som är knutna till lärosätenas bibliotek visar också på en tydlig ökning över tid.¹⁹ År 2015 hade 1,3 procent av det totala antalet registrerade studenter ett aktivt Legimus-konto. Tio år senare, 2024, var andelen drygt 5,3 procent. Sammanlagt lånade drygt 27 500 studenter anpassad kurslitteratur i Legimus 2024.²⁰

¹⁶ *Studentantal riktat pedagogiskt stöd 2011–2025*. Statistik från Stockholms universitet, <https://www.su.se/om-universitetet/samverkan-och-samarbeten/ett-internationellt-universitet/nationella-medel-for-riktat-pedagogiskt-stod>. Hämtad 2026-02-27

¹⁷ NPF står för neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

¹⁸ *Studentantal riktat pedagogiskt stöd 2011–2025*. Statistik från Stockholms universitet, <https://www.su.se/om-universitetet/samverkan-och-samarbeten/ett-internationellt-universitet/nationella-medel-for-riktat-pedagogiskt-stod>. Hämtad 2026-02-27

¹⁹ MTM publicerar statistiken. Med aktiv användare avses en kontoinnehavare som har lånat minst en bok under ett år.

²⁰ Statistik från MTM, <https://www.mtm.se/om-oss/var-organisation/uppdrag-och-regleringar/fakta-och-statistik-om-tillganglig-kurslitteratur/> Hämtad 2026-03-17.

Under 2024 gjorde användare vid lärosätesbiblioteken drygt 400 000 digitala lån från Legimus. Knappt 80 procent av lånen stod kvinnor för och drygt 20 procent stod män för. Lånen vid lärosätesbiblioteken motsvarar 25 procent av alla lån i Legimus.²¹

MTM:s statistik visar också att trots att antalet låntagare som använder MTM:s produkter på lärosätena har ökat, har antalet lån minskat. Inte heller antalet beställningar av anpassning av kurslitteratur har ökat.²²

MTM menar att ökningen av antalet låntagare kan bero på flera olika faktorer, som att fler barn de senaste 10–15 åren har fått diagnoser som medför lässvårigheter, att medvetenheten kring funktionsnedsättningar har ökat och att lärosätena arbetar mer med breddad rekrytering och breddat deltagande än tidigare. MTM nämner också att utvecklingen, med fler platser i högskolan de senaste åren, kan påverka genom att personer som har lägre gymnasiebetyg på grund av sin läsnedsättning i och med utbyggnaden har fått möjlighet att studera på högskolan.²³

Det kan även finnas flera möjliga förklaringar till att antalet beställningar av anpassning av kurslitteratur inte ökar, trots att antalet låntagare ökar. MTM:s referensgrupp för högskolefrågor menar att det kan bero på att lärare allt oftare väljer sådan kurslitteratur som MTM inte anpassar (artiklar, delar av böcker och webbresurser) eller kurslitteratur som redan finns i Legimus och därför inte behöver beställas. En annan möjlig förklaring till minskningen kan vara att bibliotekarierna känner sig säkrare i att guida läsare så att de i större utsträckning kan använda böcker som finns på marknaden i kombination med hjälpmedel som skärmläsare och talsyntes.²⁴

EU:s tillgänglighetsdirektiv och tillgången till kurslitteratur

Ytterligare ett regelverk som påverkar tillgången till kurslitteratur är EU:s tillgänglighetsdirektiv, som ska se till att viktiga varor och tjänster är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.²⁵ Sverige håller på att genomföra tillgänglighetsdirektivet genom en särskild lag, som trädde i kraft den 28 juni 2025.²⁶ Den så kallade tillgänglighetslagen ställer bland annat krav på e-böcker och programvara för att läsa e-böcker som innebär att läsare med funktionsnedsättning ska kunna styra över hur

²¹ MTM:s årsredovisning för 2024.

²² MTM:s årsredovisning för 2024, s. 59.

²³ Dito.

²⁴ Dito.

²⁵ Kortfattad information om EU-direktivet från EU-kommissionen: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/eu-becomes-more-accessible-all-2025-07-31_sv. Hämtad 2026-03-02.

²⁶ Lag (2023:254) om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet.

texten i e-böcker visas och läsa obehindrat med hjälpmedel.²⁷ De nya kraven omfattar både kurslitteratur, skönlitteratur och facklitteratur. De gäller inte för ljudböcker.²⁸

MTM fick 2025 i uppdrag att vara tillsynsmyndighet för e-böcker och ändamålsenlig programvara i enlighet med den nya tillgänghetslagen. Det innebär att MTM har ansvar för att utöva tillsyn över e-bokstjänster, även de som studenter använder för sin kurslitteratur.

På grund av att vissa av kraven i den nya lagen inte överensstämmer med Sveriges grundlag kan tillgänglighetsdirektivet inte tillämpas fullt ut ännu. Regeringen lade i november 2025 därför fram en proposition om ändringar i grundlagen. De föreslås börjar gälla från den 1 januari 2027.²⁹

Förändringar i MTM:s roll och tillgången till anpassad kurslitteratur

MTM spelar en nyckelroll för att studenter med funktionsnedsättning ska ha tillgång till tillgänglighetsanpassad kurslitteratur. Myndigheten är till exempel ett kunskapscentrum som sprider kunskap om tillgänglig läsning inom högre utbildning.³⁰

MTM har också ett särskilt uppdrag att förse studenter med tillgänglighetsanpassad kurslitteratur. I myndighetens instruktion står det följande:

Myndigheten ska särskilt förse högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning med sådana exemplar av kurslitteratur som de behöver för att kunna ta del av litteraturen.³¹

Grundkravet för att MTM ska anpassa en kursbok är att den är obligatorisk och ska läsas i sin helhet. De kan även anpassa annan kurslitteratur förutsatt att en lärare eller handledare intygar att boken ska användas i sin helhet (och därmed räknas som obligatorisk). Det är studenten som via sitt lärosätesbibliotek begär anpassningen. Produktionstiden är vanligtvis 8–12 veckor, det är alltså den tid en student måste räkna med innan den kan få nyproducerad kurslitteratur. Kurslitteratur som har anpassats tidigare finns tillgänglig utan dröjsmål i Legimus.

²⁷ MTM:s webbplats, <https://www.mtm.se/nyheter/tillgangliga-bocker-blir-lag-2025-beslut-klubbat-i-riksdagen/> och <https://www.mtm.se/om-oss/var-organisation/uppdrag-och-regleringar/fakta-och-statistik-om-tillganglig-kurslitteratur/>. Hämtade 2026-03-02

²⁸ Undantag från lagen kan också göras för bokförlag som har en omsättning på mindre än 2 miljoner euro eller har färre än 10 anställda.

²⁹ Prop. 2025/26:59, *Tillgänglighetskrav för vissa medier*.

³⁰ MTM:s webbsida, <https://www.mtm.se/om-oss/> Hämtad 2026-03-02

³¹ Förordning (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier.

År 2025 producerade MTM 882 tillgänglighetsanpassade kursböcker till Legimus.³² Myndigheten har tagit de första stegen för att anpassa sin produktion till de förändrade förutsättningarna.

Nya riktlinjer gör förlagens e-böcker till huvudalternativet för studenter som behöver anpassad kurslitteratur

Som ett led i förberedelserna inför att EU:s tillgänglighetsdirektiv skulle genomföras tog MTM fram nya riktlinjer för produktionsbeslut för kurslitteratur. Riktlinjerna förtydligar för studenter, bibliotek och förlag som ger ut kurslitteratur hur MTM bedömer behovet av anpassad kurslitteratur.³³ De började gälla den 1 juli 2025 och innebär en förändring jämfört med tidigare riktlinjer.

Enligt riktlinjerna utgår MTM från att marknadens universellt utformade e-böcker är huvudalternativet för studenter som behöver tillgänglighetsanpassad kurslitteratur. Lärosätesbiblioteken ansvarar för att erbjuda sådana e-böcker när en bibliotekslicens finns tillgänglig. MTM har förtydligat vad det innebär: myndigheten anser att ett förlag erbjuder bibliotekslicens när biblioteket har möjlighet att köpa in ett exemplar av den digitala boken och därefter låna ut den till sina användare, oavsett licensmodell eller vilket pris som tillämpas.³⁴

Myndigheten producerar bara en anpassning när e-boken inte är tillgänglig genom biblioteket eller när marknadens e-bok inte möter studentens behov av tillgänglighet. Det innebär förmodligen att MTM kommer att producera färre anpassade kursbokstitlar. Sådan tillgänglighetsanpassad kurslitteratur som redan har producerats kan också omfattas av de nya riktlinjerna. Det innebär att om en bok blir tillgänglig som universellt utformad e-bok med bibliotekslicens kan utlåningen begränsas i Legimus.³⁵

Vid MTM pågår ett utvecklingsarbete och finjustering av information och regelverk kring tillgänglighetsanpassad kurslitteratur. De skriver bland annat följande om kurslitteraturen på sin webbplats:

Om en tillgänglig e-bok redan finns hos låntagarens högskolebibliotek hänvisar MTM alltid i första hand till den. MTM producerar boken enbart ifall låntagaren har behov av tillgänglighetsfunktionalitet som inte finns i den aktuella e-boken.

MTM analyserar just nu hur myndigheten ska förhålla sig till de

³² Uppgift från samtal med MTM.

³³ Faktasida: MTM:s nya riktlinjer för produktionsbeslut på utbildningsanslaget. <https://www.mtm.se/om-oss/var-organisation/uppdrag-och-regleringar/faktasida-mtms-nya-riktlinjer-for-produktionsbeslut-pa-utbildningsanslaget/>. Hämtad 2026-02-18.

³⁴ Dito.

³⁵ Dito.

fall då en tillgänglig e-bok endast finns i/via förlagets egen eller förlagens egna digitala tjänst, och inte som e-bok på biblioteket.³⁶

Andra förändringar i Legimus 2025–2026

MTM har också gjort förändringar som resultat av ett regeringsuppdrag som myndigheten återrapporterade våren 2025.³⁷ Uppdraget handlade om att föreslå åtgärder för att säkerställa att bara personer med ett berättigat behov av Legimus har tillgång till kurslitteraturen i bibliotekstjänsten.

Totalt 170 000 talböcker finns i Legimus. Sedan den 1 september 2025 är bibliotekstjänsten uppdelat i två delar: en för kurslitteratur och en för allmänlitteratur. Det är cirka 5 000 titlar som enbart är tillgängliga för studenter som har sitt Legimuskonto hos ett lärosätesbibliotek.³⁸ Studenter med Legimuskonto vid ett lärosätesbibliotek har tillgång till hela Legimus samling.

Sedan juni 2025 är nedladdad kurslitteratur i Legimus krypterad för att hindra otillåten spridning. Under 2026 avser MTM att införa e-legitimation för studenter som använder Legimus.

MTM har också infört en ny process för studenter som vill ansöka om konto i Legimus. Från och med den 12 januari 2026 tar MTM emot ansökan, handlägger den och meddelar studenten beslut om åtkomst. Biblioteket fortsätter dock att vara studentens ingång till ansökan och användningen av Legimus.

Ersättning vid lån och kopiering

Två alternativ till att studenter köper kursböcker är att de lånar böckerna på biblioteket och att lärare gör kompendier som innehåller delar av flera böcker. Det finns avtal som ger författare möjlighet att få ersättning vid båda situationerna: förordningen om bibliotek ersättning och Högskoleavtalet för kopiering.

Bibliotek ersättningen gäller lån från andra än lärosätesbiblioteken

Den så kallade bibliotek ersättningen betalas ut till författare, översättare och andra upphovsrättspersoner vars böcker lånas ut på offentliga bibliotek. En särskild förordning reglerar bibliotek ersättningen. Den anger att syftet med bibliotek ersättningen är att främja litteraturens utveckling

³⁶ MTM, <https://www.mtm.se/om-oss/var-organisation/uppdrag-och-regleringar/fakta-och-statistik-om-tillganglig-kurslitteratur/> Hämtad 2026-03-02.

³⁷ Återrapporterat med rapporten *Robust, rättssäker och likvärdig. Återrapportering av regeringsuppdrag om studenters tillgång till anpassad kurslitteratur*. Diarienummer MTM-H 2025/91.

³⁸ Antalsuppgifterna kommer från samtal med MTM 2025-10-19.

och bidra till att förbättra de litterära upphovsmännens ekonomiska villkor genom att ersätta dem för tillgången till och användningen av deras verk på bibliotek.³⁹

Lån från lärosätesbiblioteken omfattas inte av biblioteksersättningen. I praktiken innebär det att en kursbok som studenten lånar från ett folkbibliotek kan ge författaren ersättning, men om kursboken lånas från lärosätets bibliotek utgår ingen ersättning.

Grundbeloppet som regeringen och de litterära och bildlitterära upphovsmännens organisationer kommit överens om för hemlån av ett svenskt originalverk var 2,20 kronor 2025. Sammanlagt avsatte regeringen drygt 190 miljoner kronor till biblioteksersättningen 2025.⁴⁰

Ersättning för material som kopieras

Det finns ett regelverk som ger lärare och studenter inom högskolor och universitet rätt att, med vissa begränsningar, lagligt kopiera och dela upphovsrättskyddade texter, bilder och noter. Det så kallade Högskoleavtalet har förhandlats fram mellan Bonus Copyright och SUHF. Det omfattar alla statliga högskolor och universitet och direkt eller indirekt även de enskilda utbildningsanordnarna. Avtalet innebär att lärosätena betalar en ersättning för kopieringen via Bonus Copyright, till exempel för material i kompendier.⁴¹ Kopieringen vid lärosätenas motsvarade drygt 25 procent av ersättningarna som Bonus Copyright totalt inkasserade 2024.⁴²

Bonus Copyrights årsredovisning för 2024 visar att ersättningen per helårsstudent per år var 260 kronor för avtalsområdet universitet och högskolor. Totalt ökade ersättningen jämfört med 2023 med 7,2 procent, till 86,7 miljoner kronor. Av ersättningarna som inkasserades i Sverige fördelades drygt 14 procent inom Sverige och drygt 10 procent till utlandet utifrån Högskoleavtalet. Bonus Copyright fördelar inga ersättningar direkt till rättighetshavare utan till medlemsorganisationer och andra kollektiva förvaltningsorganisationer.⁴³

³⁹ Förordning (1962:652) om Sveriges författarfond.

⁴⁰ *Biblioteksersättningens grundbelopp för åren 2024 och 2025*. Sveriges författarfond, juni 2023. <https://svff.se/pdf/OK%202024%202025.pdf> Läs mer om biblioteksersättningen på Sveriges författarfonds webbplats, <https://www.svff.se/>

⁴¹ Läs mer om reglerna på <https://www.bonuscopyright.se/upphovsratt/vara-avtal/hogskola-och-universitet/>

⁴² Årsredovisning 2024. Bonus Copyright Access ekonomiska förening.

⁴³ Dito.

Institutionernas roll för tillgången till kurslitteratur

I det här kapitlet behandlar vi institutionernas roll för studenternas tillgång till kurslitteratur. Underlaget består av kvantitativa uppgifter från den enkätundersökning riktad till undervisande personal vid universitet och högskolor som SCB genomfört, och kvalitativa resultat från våra gruppintervjuer med personal vid de utvalda lärosättesinstitutionerna.

I kapitlet behandlas frågor om vilken typ av kurslitteratur som används och vilka faktorer som påverkar valet av kurslitteratur på svenska och engelska. Vi tar också upp hur lärare resonerar med studenterna om att köpa eller inte köpa kurslitteratur. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om institutionernas tankar kring förändringen av tillgången till kurslitteraturen över tid.

Bra att veta inför läsningen

Gruppintervjuerna vid institutionerna och SCB:s enkätundersökning genomfördes parallellt under hösten 2025. Båda riktade sig till undervisande personal. Vid intervjuerna deltog även kursansvariga (oftast är de också lärare), och andra relevanta personer.

Valet att intervjua just kursansvariga och lärare bygger på bedömningen att de är avgörande för vilken kurslitteratur som väljs ut och sätts upp på kurslitteraturlistorna. Genom att läraren väljer kurslitteraturen, och sätter upp den på kurslitteraturlistan, blir det tydligt för studenterna vilken litteratur de förväntas använda för att nå kursens lärandemål. Den litteratur som lärarna väljer ska vara möjlig för studenterna att få tillgång till. Lärare kan i viss mån påverka studenternas användning av kurslitteraturen genom sånt som undervisningsupplägg, kunskapskontroll och argument för varför kurslitteraturen är viktig att läsa och eventuellt också att köpa.

Vid intervjuerna deltog mellan två och sju personer från respektive ämnesinstitution och vanligtvis två utredare från UKÄ. Vid nästan alla intervjuer hade minst en person lång lärarerfarenhet. Det innebär att vi i intervjuerna också kunde få information om utvecklingen i relation till hur det har sett ut tidigare, vilket annars är svårt att fånga. Sammanlagt medverkade 46 personer från ämnesinstitutionerna. Vi vill framhålla att resultaten inte kan generaliseras till att gälla alla institutioner och alla lärare.

Både öppna frågor och frågor med fasta svarsalternativ

I gruppintervjuerna ställde intervjuaren förberedda, öppna frågor som utgick från regeringsuppdraget och följdfrågorna berodde på svaren på de öppna frågorna. Frågorna handlade bland annat om hur kurslitteraturen bestäms, vilken typ av kurslitteratur de använder och hur de resonerar kring att använda kurslitteratur på svenska och på engelska. Vi ställde också frågor om AI-användningen, både om lärarna ger uppgifter till studenterna som de uttryckligen ska använda ett AI-verktyg för att besvara och om de märker att studenterna använder AI som hjälpmedel när de tar sig an kurslitteraturen.

Enkätfrågorna hade fasta svarsalternativ, men för att fånga upp andra svarsalternativ och kommentarer fanns på slutet en möjlighet att lämna kommentarer. Svaren från frågorna ger en övergripande bild och kvantitativa uppgifter som kompletteras med kvalitativa resultat från intervjuerna.

Vad är kurslitteratur enligt institutionerna?

”Litteratur som används på en kurs är kurslitteratur, det har inte med vad det är för sorts litteratur att göra.” Citatet kommer från en av intervjupersonerna och speglar inställningen vi mötte på institutionerna – kurslitteratur kan vara olika typer av böcker och mycket annat material som kursansvarig och lärare väljer ut, och som studenterna behöver använda för att uppfylla kursens lärandemål.

Det finns tydliga skillnader mellan institutionerna och en stor bredd i vilken typ av kurslitteratur lärarna använder. Den varierar främst mellan ämnen och kursens nivå (grundnivå eller avancerad nivå). Men den påverkas också av institutionernas tradition och kultur. Vi fann till exempel att inom samma ämnen kan två institutioner resonera helt olika om vad som används som kurslitteratur och vad som är obligatorisk kurslitteratur.

Exempel på andra typer av kurslitteratur som institutionerna använder, utöver kursböcker, är:

- vetenskapliga artiklar som bidrar med forskningsläget
- filmer som används för scenarioövningar
- skönlitteratur som levandegör upplevelser av sjukdom
- klipp från internet som visar exempel på forskningsmetodik
- styrdokument och författningar för yrkesområdet som finns i senaste version på internet
- räkneövningar som kompletterar en kursbok.

Andra typer av resurser som lärarna väljer att använda i utbildningen är offentliga publikationer och rapporter, olika hemsidor och internetlänkar. Delar av kurslitteraturen har studenterna tillgång till kostnadsfritt via lärosätets lärplattform, biblioteket eller internet.

Hur väljs kurslitteraturen?

Intervjuerna visar att det finns tydliga strukturer och processer för var, hur och när kurslitteraturen formellt beslutas. Kurslitteraturlistorna är ofta en del av kursplanen, och kring den finns ett internt regelverk. Ofta är det utbildningsnämnden eller motsvarande som fattar det slutliga beslutet om kurslitteraturlistan.

Från intervjuerna ser vi också att kursansvarig är en nyckelperson i processen att behålla eller byta kurslitteratur och att föreslå ny. Ibland diskuterar den kursansvariga ny kurslitteratur med examinatorn eller gruppen lärare som undervisar på kursen. Gäller det en kurs som ingår i ett program kan fler vara inblandade eftersom kurslitteraturen då är en del av ett större bygge som ska hänga ihop och inbegripa till exempel progression i lärandet. Vid en institution hade en lärare haft en bokcirkel när en ny bok kommit och gruppen utvärderade på sätt boken tillsammans.

Flera av dem som deltog i intervjuerna säger att det är viktigt att hålla sig uppdaterad om ny kurslitteratur. Det rör sig om såväl böcker och vetenskapliga artiklar som digitalt material. Det kan dock vara en utmaning att följa utvecklingen. Några institutioner, inom olika ämnesområden, berättar att förlag (både svenska och engelska) kontaktar dem för att informera om och sälja in kursböcker. Inom omvårdnadsvetenskap får de också frågor från förlagen om vilka behov lärarna har och vad studenterna anser om böckerna.

I några intervjuer nämner deltagarna att de efter avslutad kurs rutinmässigt ser över kurslitteraturen eller att kurslitteraturen ses över löpande varje termin. Kursutvärderingarna, som studenterna fyller i efter avslutad kurs, kan bidra i det arbetet. Till exempel kan kursledningen se över valet eller förtydliga hur boken är tänkt att användas i kursen om studenterna ger samstämmiga kommentarer om en viss kursbok.

Det är relativt vanligt att benchmarka när man söker kurslitteratur – det vill säga att jämföra med vad institutioner vid andra lärosäten använder för kurslitteratur – särskilt när en ny kurs eller ett nytt program utvecklas. Intervjuerna visar också att det är vanligt att diskutera med kollegor.

Byte av kursböcker görs inte lättvindigt

Vårt intryck är att det varierar i hur enkelt eller omfattande det är att byta en kursbok mot en annan. Vid en institution som bygger undervisningen, tentamen och övningsexempel kring en bok, tar det ett par år från det att

de börjar leta efter ett alternativ till att den nya kursboken står på kurslitteraturlistan. På andra tar det sex månader att byta kursbok.

Ett skäl för att regelbundet se över kurslitteraturen är att utbildningen ska hållas aktuell. Intervjuerna visar samtidigt att vissa grundböcker används under flera år med argumenten att innehållet fortsätter att vara relevant och att boken även på andra sätt är en viktig byggkloss i utbildningen. En del böcker är ”säkra kort” som man vet fungerar i undervisningen. Det kan vara svårt att hitta ersättningslitteratur som ger ett mervärde, som innehåller det som krävs för att studenterna ska nå lärandemålen och som möter kvalitetskraven.

Från intervjuerna har vi intrycket att det ofta beror på kursansvariges egna intresse och tid om hen håller sig uppdaterad om vilken kurslitteratur som finns. Det är vanligt att ärva en kurs med fastslagen kurslitteratur. I intervjuerna hörde vi om olika sätt att hantera det på, till exempel att först undervisa enligt befintligt material och upplägg och senare byta. Några menar att det är lättare att byta kurslitteratur när kursen inte är strukturerad efter kursboken. Det kan vara mer eller mindre känsligt att byta kurslitteratur, särskilt om den är författad av en kollega. Ibland är det lättare att lägga till en kursbok än att ersätta en som redan står på litteraturlistan.

Faktorer som påverkar valet

I både enkätundersökningen till undervisande lärare och intervjuerna på institutionerna ställde vi frågor om vad som påverkar valet av kurslitteratur. I enkäten gällde frågan specifikt kurslitteratur i form av en kursbok för att få tydligare svar. Flera faktorer är gemensamma i svaren från insamlingarna, men i enkätens svarsalternativ graderas hur viktig faktorn är för valet. I intervjusammanställningen handlar det i stället om hur vanligt förekommande faktorn är i intervjuerna eller resonemang kring faktorn.

Enkäten: Viktiga faktorer för valet av kursbok

Valet av obligatorisk kurslitteratur kan påverkas av en rad olika saker. I undersökningen som riktades till lärare vid universitet och högskolor fick lärarna ta ställning till hur mycket några olika faktorer påverkar när obligatorisk kurslitteratur väljs.

I enkätundersökningen hade lärarna också möjlighet att lägga till en kommentar. Många använde möjligheten. Sist i det här avsnittet finns citat från de öppna svaren som visar exempel på hur lärare resonerar om vad som påverkar valet av kurslitteratur.

Lämplig utifrån kursplanens lärandemål och vetenskapligt förankrad är de viktigaste faktorerna

Att kurslitteraturen är den lämpligaste utifrån kursplanens lärandemål och att litteraturen har vetenskaplig förankring är viktiga faktorer när kurslitteraturen ska väljas. Mer än nio av tio lärare uppger att de faktorerna i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar valet av obligatorisk kurslitteratur. Lärarna uppger också att input från kollegor har betydelse – 74 procent av lärarna som undervisar på grundnivå och 67 procent av lärarna som undervisar på avancerad nivå svarade att kollegors input i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar valet.

Drygt 60 procent av lärarna som undervisar på grundnivå och avancerad nivå uppger att tidigare synpunkter från studenter på kurslitteraturen i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar när kurslitteratur ska väljas.

Kurslitteraturens pris har däremot inte så stor betydelse när litteraturlistan ska fastställas. Drygt en tredjedel av lärarna anger att priset på kurslitteraturen i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar valet och hälften av lärarna uppger att det i ganska låg eller mycket låg utsträckning påverkar.

Fackspråk på svenska spelar en större roll inom vård och omsorg

Att studenterna ska kunna tillägna sig fackspråket på svenska är en viktigare faktor vid valet av kurslitteratur för lärarna som undervisar på grundnivå än lärarna som undervisar på avancerad nivå. Av lärarna som undervisar på grundnivå är det 58 procent som uppger att det i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar valet av kurslitteratur, motsvarande andel bland lärarna som undervisar på avancerad nivå är 41 procent.

I vissa ämnen påverkas valet av kurslitteratur mer av att studenterna ska kunna tillägna sig fackspråket på svenska. Omkring två tredjedelar av lärarna som undervisar på grundnivå inom vård och omsorg (69 procent), juridik och samhällsvetenskap (65 procent) samt humaniora och teologi (63 procent) uppger att det påverkar valet av kurslitteratur i mycket hög eller ganska hög utsträckning. Bland lärare som undervisar på grundnivå inom teknik och naturvetenskap är andelen 52 respektive 43 procent.

Tabell 1. Faktorer som påverkar valet av obligatorisk kurslitteratur enligt lärare som undervisar på grundnivå och avancerad nivå.

	I mycket hög/ i ganska hög utsträckning		I ganska låg/ i mycket låg utsträckning		Ingen uppfattning	
	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå
Att kurslitteraturen är den lämpligaste utifrån kursplanens lärandemål	95	94	2	2	3	3
Att litteraturen har vetenskaplig förankring	93	94	4	3	3	3
Input från kollegor	74	67	18	25	8	8
Tidigare synpunkter från studenter på kurslitteraturen	61	62	31	30	7	7
Att studenterna ska kunna tillägna sig fackspråket på svenska	58	41	31	46	10	12
Att studenterna ska kunna tillägna sig fackspråket på engelska	50	63	37	28	12	10
Kurslitteraturens omfattning (antalet sidor)	48	48	42	42	9	10
Kurslitteraturens pris	37	33	50	51	12	16
Att kursboken finns som e-bok	29	37	52	45	19	18

Fackspråk på engelska viktigare på avancerad nivå

För lärare som undervisar på avancerad nivå är studenternas möjlighet att tillägna sig fackspråket på engelska en viktigare faktor vid val av kurslitteratur än vad den är för lärare på grundnivå. Knappt två tredjedelar av lärarna på avancerad nivå uppgav att det påverkade valet av kurslitteratur i hög utsträckning medan hälften av lärarna på grundnivå uppgav det.

När det gäller om att studenterna ska kunna tillägna sig fackspråket på engelska så påverkar det kurslitteraturvalet något mer inom vissa ämnen. Lärare som undervisar på avancerad nivå inom teknik och naturvetenskap anger i något högre utsträckning att det påverkar när kurslitteratur väljs ut. Bland lärarna som undervisar på avancerad nivå inom teknik och naturvetenskap svarade 74 respektive 70 procent att det påverkade i mycket hög eller ganska hög utsträckning. Det är en högre andel än bland lärare som undervisar på avancerad nivå inom medicin och odontologi (51 procent) samt vård och omsorg (42 procent).

Mindre viktigt om kursboken finns som e-bok

Att kursboken finns som e-bok påverkar inte valet av kurslitteratur så mycket. Omkring en tredjedel av lärarna uppger att det i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar när kurslitteratur väljs ut. Hälften av lärarna anger att det i ganska låg eller mycket låg utsträckning påverkar. En relativt hög andel av lärarna svarade att de inte har någon uppfattning i frågan om att kursboken finns som e-bok påverkar valet av kurslitteratur.

För lärare som undervisar inom humaniora och teologi är det något viktigare att kurslitteraturen finns som e-bok. Omkring 40 procent av lärarna som undervisar inom humaniora och teologi svarade att det i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar när obligatorisk kurslitteratur väljs. Det är en högre andel än bland lärare i flera andra ämnen.

Lärare inom humaniora och teologi uppger också i högre grad än lärare i flera andra ämnen att kurslitteraturens omfattning, alltså hur många sidor den är, påverkar valet av kurslitteratur. Bland lärare i humaniora och teologi uppger 68 procent av lärarna på grundnivå och 75 procent av lärarna på avancerad nivå att kurslitteraturens omfattning i mycket hög eller ganska hög utsträckning påverkar när kurslitteraturen väljs. Det är en betydligt högre andel än bland lärare i medicin och odontologi, teknik samt vård och omsorg, där drygt 30 procent uppger det.

Kvinnor och män svarar relativt lika om faktorerna

Kvinnor och män har generellt liknande uppfattningar om vad som påverkar valet av obligatorisk kurslitteratur. Men det finns vissa skillnader. En högre andel kvinnor än män anger att studenterna ska kunna tillägna sig fackspråket på svenska är en faktor som i hög utsträckning påverkar valet av kurslitteratur. Det hänger troligen samman med att fler kvinnor undervisar i vård och omsorg samt humaniora och teologi – två ämnesområden där många lärare svarar att det påverkar valet av kurslitteratur i hög utsträckning.

De öppna svaren breddar bilden av hur lärare resonera när kurslitteraturen väljs

Följande citat från de öppna svaren är exempel på annat än det som ingår i enkätens fasta svarsalternativ som påverkar när lärare väljer kurslitteratur.

”I mitt ämne finns det brister vad gäller tillgänglig och uppdaterad kurslitteratur – det begränsar urvalet. En annan konsekvens är att jag då själv bistår med egenförfattade texter.”

”I mitt fält är det viktigt att studenterna får läsa litteratur på svenska och det finns brist på bra böcker på svenska. Det finns flera på engelska som skulle passa väldigt bra, men som förlagen inte tycker det ekonomiskt är värt att översätta.”

”Det var svårt att svara på frågorna, eftersom det är så många faktorer som påverkar som svaren inte täcker in. JAG tycker att studenterna ska använda sig av sammanfattningar, webbkällor, ljudböcker, filmer och en mängd andra medel som INTE bara utgör skriven text när de lär sig saker. Jag väljer ut sådan input, inte för att studenterna önskar det utan för att jag önskar det... Undervisningen handlar ju om att studenterna ska få med sig ett innehåll,

men där läsningen av en lärobok eller artiklar bara är en enda pusselbit. Det är verkligen inte i centrum när jag undervisar.”

Ett tiotal personer uppger att de undervisar på en konstnärlig utbildning och använder noter som kurslitteratur, vilket har påverkat deras svar på enkäten. Här är ett exempel från de öppna svaren på resonemang om kurslitteraturen på en sådan konstnärlig utbildning:

”Min undervisning sker inom ramen för konstnärlig utbildning (högre musikutbildning) och i de allra flesta kurser jag själv undervisar i finns sällan en på förhand beslutad kurslitteratur. Den utgörs snarare av noter (obligatoriska och/eller valfria stycken) samt instruktioner både på engelska och svenska. Mina enkätsvar ska därför ses utifrån detta perspektiv. Det förekommer dock att studenter får reflekterande skrivuppgifter både på svenska och engelska och jag kan konstatera att mina studenters färdigheter i engelska (både i tal och skrift) avsevärt har förbättrats under de senaste 5 åren.”

Intervjuerna: Viktiga faktorer för valet av kurslitteratur

I intervjuerna nämndes många olika faktorer som styr när kursansvarig väljer kurslitteratur. Vårt intryck är att vad som är viktiga faktorer delvis beror på personen, delvis på det kollegiala samtalet och ämnet. Kursmålen beskrivs dock som centrala och det som styr vad studenterna ska lära sig under utbildningen. I förhållande till dem är en tryckt kursbok inte alltid nödvändig.

Kvalitet är däremot en viktig faktor i valet av kursbok. Exempel på resonemang om kvalitet är att en institution säger att kurslitteraturen är kvalitetssäkrad och innehåller det som studenten behöver veta – de definitioner som står där är de som gäller.

I intervjuerna var följande de fem mest nämnda faktorerna som påverkar valet av kurslitteratur:

- pris och kostnad för studenterna
- att det är bra kurslitteratur, att boken håller god kvalitet, att den används av många andra motsvarande utbildningar
- att förlagen informerar om nya böcker och upplagor, skickar läsexemplar, för en dialog med lärare och kursansvariga. Ett par institution berättar att deras studenter får ett bättre pris på en kursbok eller bokpaket efter att institutionen haft dialog med förlaget
- att kurslitteraturen är samordnad över hela programmet, att en bok går att använda i flera kurser
- att boken finns som e-bok och därmed är lättillgänglig. Samtidigt anser flera att vissa böcker är viktiga att ha i tryckt format, till exempel för

att underlätta lärandet eller att ha den som ett referensverk genom utbildningen och ut i arbetslivet.

Böcker används för att ge en basförståelse i ämnet

Förenklat kan man säga att böcker är vanligare på grundnivå och vetenskapliga artiklar är vanligare på avancerad nivå. Vid flera intervjuer resonerade lärare kring att det kan vara mer bokbaserad undervisning i grundläggande kurser än senare i utbildningen.

Kursböcker kan vara antingen tryckta, e-böcker eller open access-publicerade. Fortfarande verkar tryckta kursböcker vara vanligare än e-böcker, men vid flera institutioner försöker lärare välja e-böcker när det är möjligt. Skälen de ger är flera och varierande. Det handlar i huvudsak om tillgänglighet, rättvisa, vilket delvis är kopplat till kostnader för studenterna, och att alla studenter ska ha tillgång till kurslitteraturen från den första kursdagen. Några menar att det är fler studenter som läser kurslitteraturen när den är i e-boksformat, medan andra menar att studenterna föredrar tryckta kursböcker.

Flera institutioner talar om huvudböcker eller grundböcker som bildar en slags bas i utbildningen. Vid några av institutionerna används kurslitteratur som är minst tio år gammal, eftersom innehållet fortfarande är relevant och litteraturen håller god kvalitet. Exempel på äldre kurslitteratur är metodböcker, böcker om grundläggande teorier och vissa böcker i matematik. Tillämpningen av teorierna illustreras däremot i aktuella exempel som uppdateras regelbundet. Inom matematiken kan utvecklingen i stället illustreras av att studenterna tidigare löste uppgifterna för hand, medan de numera gör det med digitala verktyg. Äldre kurslitteratur kan också vara ett klassiskt verk som lärarna menar att studenterna behöver möta under sin utbildning. En kommentar är att böcker är relevanta längre än artiklar.

Ibland används delar av en bok – exempelvis 25 procent – i en kurs. Det kan bero på att det saknas en bra huvudbok i ämnet och att delar i flera kursböcker krävs för att täcka in det studenterna behöver lära sig. Andra gånger används hela boken under utbildningen, men uppdelad på flera kurser. Vårt intryck är att det är relativt vanligt att kurslitteraturen består av en eller flera kursböcker, som kompletteras med vetenskapliga artiklar, filmer, olika resurser på internet, övningsuppgifter med mera.

Vid ungefär hälften av intervjuerna framkommer att lärare vid institutionen antingen har skrivit en kursbok eller skulle vilja skriva en kursbok som de tycker saknas eller fyller behov de kan se hos sina studenter. Vid en institution berättar de att lärare tidigare tog fram egna böcker, men inte gör det längre eftersom det kräver för mycket tid och pengar. Några lärare säger att förlag, svenska eller anglosaxiska, har frågat om de vill skriva en kursbok.

Skäl till att välja annan kurslitteratur än böcker

Vetenskapliga artiklar ingår för att ge den mest aktuella kunskapen, som ett komplement till kursböckerna eller om det inte finns böcker på området. När ny forskning kommer är det enkelt att byta ut en artikel, och artiklar är gratis för studenterna via biblioteket. Ibland får studenterna i uppgift att själva söka fram relevanta artiklar i bibliotekets databaser för att lösa en uppgift. Artiklarna blir då en slags kurslitteratur, men finns inte med på kurslitteraturlistan.

Vid en institution menar lärare att det är svårt att hitta kursböcker både till övergripande introduktionskurser och tillämpningskurser. De använder i stället sådant som kortföreläsningar (engelska ”tutorials”), pdf:er och olika relevanta resurser på internet. Fokus ligger på föreläsninganteckningar. Vid en annan institution inom samma ämnesområde är i stället kursböcker, fysiska eller e-böcker, viktiga byggstenar i utbildningen, och kompletteras med annat kursmaterial vid behov.

Några av institutionerna använder kurskompendier, till exempel för att bredda perspektiven i relation till en kursbok eller erbjuda räkneuppgifter som mängdträning för att studenterna ska lära sig.

Kurslitteratur på svenska eller engelska

Ofta används svenskspråkig kurslitteratur på grundnivå. Engelskspråkig litteratur är vanligare på avancerad nivå.

Vetenskapliga artiklar på engelska introduceras redan på grundnivå

Engelsk kurslitteratur i form av vetenskapliga artiklar kan till exempel introduceras på grundnivå, som en övning i att läsa akademisk engelska eller som förberedelse för utbildningen på avancerad nivå. Senare i utbildningen blir de ofta en mer integrerad del av utbildningen, till exempel för att ta del av det aktuella forskningsläget. Inom vissa ämnen är det också viktigt att studenterna lär sig relevant terminologi på både svenska och engelska.

Vetenskapliga artiklar används också för att förbereda studenterna på att de behöver bygga på sina kunskaper även när de är i yrkeslivet. En institution berättar att de i flera kurser redan på grundnivå skickar ut en rekommenderad artikel (ofta på engelska) per vecka till studenterna. Artikeln är inte obligatorisk läsning, utan syftet är att studenterna ska lära sig att hålla sig uppdaterade om kunskapsläget.

Valet av språk är delvis ämnesberoende. Vissa ämnen har mestadels engelsk kurslitteratur redan från början på grundnivå. Andra har mestadels svenskspråkig kurslitteratur genom hela utbildningen.

Språkkunskaperna varierar bland studenterna

Uppfattningen om studenternas språkkunskaper och hantering av språket går i viss mån isär mellan olika lärosäten, ämnesområden och lärare. En lärare anser att studenterna stavar sämre numera, men att de är bättre på att skriva rapporter eftersom de tränar mer på det. En annan lärare menar att även de studenter som har svenska som modersmål inte kan vanliga ord som till exempel ”aspekt”. Några lärare lyfter fram att det kan vara svårare med engelskan för personer som har svenska som andraspråk eftersom de måste lära sig att använda två språk i ett akademiskt sammanhang i stället för ett.

Samtidigt menar en del lärare att språket inte är problemet utan det som avgörande för hur väl studenterna förstår kurslitteraturen i stället är om den är pedagogiskt skriven och hur mycket undervisningstid lärarna har.

Många studenterna vill inte ha kurslitteratur på engelska

De flesta av institutionerna har erfarenhet av att studenterna helst inte vill ha kurslitteratur på engelska. En lärare menar att i övergångsfasen mellan svenskspråkig och engelskspråkig kurslitteratur är studenterna osäkra. Men, när det kommer till kritan klarar de både att läsa och skriva arbeten på engelska, även om de säger att de vill ha kurslitteratur på svenska.

Flera lärare säger att det kommer klagomål från studenter när de använder litteratur på engelska eller undervisningen är på engelska. Det gör att de ibland väljer bort engelskspråkig kurslitteratur, även när den är bättre.

En annan aspekt på engelska eller svenska i utbildningen är att blandningen av språken kan ställa till problem för studenterna. Några institutioner berättar att de märker att studenterna tittar på Youtube eller letar fram annat material på internet i stället för att läsa kurslitteraturen, som är på svenska. När studenterna sedan ska beskriva eller förklara en företeelse, eller lösa en uppgift, använder de fel begrepp eller det engelska begreppet i stället för det svenska. Det kan också skapa förvirring bland studenterna om kursboken är på engelska och föreläsningen som utgår från kursboken hålls på svenska.

Förlagen mer eller mindre aktiva gentemot lärarna

Intervjuerna visar att tillgången till bra litteratur på svenska kan skilja sig åt mellan ämnesområden och lärosäten. Även om de flesta av ämnena har böcker på svenska på grundnivå säger en del av lärare att den svenska litteraturen de behöver inte finns på grundnivå, vilket får till följd att de använder mer engelskspråkig litteratur.

Några lärare beskriver hur vissa kursböcker tidigare inte funnits på svenska, men nu gör det. En del kurslitteratur finns både på svenska och

engelska. Vid en institution berättar lärarna att när de själva skrev kurslitteraturen var den på svenska. Enligt dem kommer frågorna om att publicera kursböcker numera inte från svenska förlag utan anglosaxiska förlag.

En institution berättar att de får läsexemplar av böcker från de svenska förlagen och att det är svårare att få tag på läsexemplar från de engelska förlagen. En annan ämnesinstitution har erfarenhet av att det är svårt att få information om när förlagen kommer med nya upplagor av kurslitteraturen och säger att de inte längre får läsexemplar.

Valet av språk kan också påverkas av priset på kurslitteraturen. Vid en institution säger de att valet av litteratur till viss del blir en ekonomisk fråga när de engelskspråkiga kursböckerna är dyrare. En annan institution har däremot erfarenheten att amerikanska kursböcker säljs i en billigare upplaga i Sverige.

Flera lärare gör jämförelser mellan kurslitteraturproduktionen i Sverige och i anglosaxiska länder. En lärare berättar att den både har skrivit kapitel i kurslitteratur på svenska och på engelska. Baserat på den erfarenheten anser personen att produktionssystemet för böcker på den anglosaxiska marknaden är välfungerande, att texterna verkligen bearbetas och att studenter har gett feedback. Läraren menar att när böcker publiceras på svenska är det inte med motsvarande kvalitetssäkring. En annan lärare lyfter fram att i det anglosaxiska systemet är det meriterande att skriva läromedel, men inte i det svenska.

Att köpa kurslitteraturen eller inte

Alla institutioner berättar att studenter ofta frågar lärarna om de måste köpa kursböckerna, vilka sidor de måste läsa et cetera. Några institutioner menar att de inte kan kräva att studenterna köper kurslitteraturen. Lärare berättar att inte heller när de själva var studenter köpte alla studenter kurslitteraturen, utan man hittade andra sätt att läsa den och klara uppgifterna och examinationen.

Några lärare menar att äldre studenter köper kurslitteraturen i högre grad än yngre studenter. Ett annat mönster som nämns är att studenterna köper mer kurslitteratur i början av utbildningen än senare. En lärare berättar att den frågat studenterna om de köpt kurslitteraturen och senare noterade att de som räckt upp handen också var kvar på utbildningen.

Flera institutioner svarar studenterna att vissa böcker är basböcker eller referensböcker som de också kommer att ha användning för i yrkeslivet. Vid en institution talar man med studenterna om att bygga upp egna programbibliotek med sådan litteratur som är användbar även i yrkeslivet.

Hur många boktitlar som finns med på litteraturlistan varierar betydligt. Några institutioner säger att de försöker begränsa det till en obligatorisk

bok per kurs (grundnivå). Lärare inom ett ämnesområde som använder jämförelsevis många kursböcker menar att de behöver flera böcker inom samma område, bland annat för att visa att området kan behandlas utifrån flera olika perspektiv, och studenterna behöver sätta ihop perspektiven till en helhet. Det bidrar till att litteraturlistorna för tre års utbildning inom ämnesområdet omfattar ett 60-tal obligatoriska kursböcker, trots att man försöker använda vissa kursböcker i flera kurser.

Förändring över tid – tillgången till kurslitteratur

Flera av institutionerna säger att studenterna inte läser som tidigare, att de läser mindre än tidigare. De köper också i mindre utsträckning än tidigare kurslitteraturen, menar de flesta. Flera lärare menar att andrahandsförsäljningen av kurslitteratur ”alltid” har funnits. Möjligtvis är den mer effektivt organiserad numera, och tillgången därmed bättre, i och med webbplatser som köper och säljer, eller förmedlar, böcker med hela landet som marknad i stället för enbart lärosätet eller institutionen.

Ett annat exempel på förändringen över tid i hur studenterna får tillgång till kurslitteratur kommer från en lärare som beskriver sina chattar med kollegor. För 15 år sedan pratade de om att studenterna köpte färre böcker. Två år senare pratade de om att andrahandsmarknaden minskade. Ytterligare två år senare pratade de om hur studenterna inte läser böcker från pärm till pärm längre utan använder dem som uppslagsverk. För ungefär sju år sedan handlade det i stället om att studenterna laddar ner pdf:er, eller kopierar en bok och skapar en pdf. Läraren tror inte att det idag är något problem att få tag på en piratkopierad kursbok.

Kurslitteraturen kan vara något annat om 5–10 år

Hur kurslitteraturen kommer se ut i framtiden råder det något delade meningar om bland representanterna för institutionerna. De svar vi fick på frågan varierade. Vissa hoppas på att de tryckta böckerna blir kvar och lyfter fram att forskning visar att det man läser i tryckta böcker minns man bättre. Andra, och de är flera, ser en utveckling mot mer digital kurslitteratur och e-böcker.

Några lärare funderar på omfattningen (hur många sidor) av kurslitteraturen som studenterna förväntas läsa i framtiden. Den vanligaste uppfattningen är att omfattningen förmodligen kommer att minska.

Andra exempel på framtidsspaningar från intervjuerna är att det blir fler digitala böcker där en inloggning ger tillgång till extratjänster som inte erbjuds vid köp av en fysisk bok, mer kurslitteratur som beställningstryck (det vill säga att den trycks först när förlaget har tagit emot en beställning) och att vetenskapliga artiklar kommer att användas som kurslitteratur oftare än idag.

Läs mer

För den som vill läsa mer om tillgången till kurslitteratur i utbildningen, och kurslitteratur på svenska och engelska, har vi samlat några forskningsrapporter, utredningar och andra resurser. Här finns också några debattinlägg och rapporter som används som underlag i debatten. Samlingen är inte heltäckande.

Forskning, utredningar m.m.

- *Läsförståelse bland studenter i högskolan – en kartläggning*. SCB, 2026.
- *Studentspegeln 2025* (rapport 2025:15), UKÄ.

I enkätundersökningen bland studenter våren 2024 ingår en fråga om hur mycket kurslitteratur på engelska studenterna har.

- *Parallella fackspråk – Studentperspektiv på språk i högre utbildning* (rapport 23). Språkrådet 2025.
- *Språkval och internationalisering: Svenskans och engelskans roll inom forskning och högre utbildning* (rapport 19). Språkrådet 2022.
- *Engelska eller svenska? En kartläggning av språksituationen inom högre utbildning och forskning* (rapport 1). Språkrådet 2010.

De tre rapporterna undersöker studenters attityder till det svenska och engelska språket i högre utbildning.

- *Språk i pensum og undervisning – Norsk og engelsk på bachelornivå: fysikk, historie, informatikk, sosiologi, sykepleie og økonomi* (rapport 2025:22), av Vera Schwach, Torstein de Besche, Dag-Tore Nordbø Kristiansen och Thea Virginia McConnel. NIFU, 2025.

Debatten om kurslitteratur

- *Till läroböckernas försvar*. Debattartikel av Håkan Pihl, rektor vid Högskolan Kristianstad. Universitetslärares, 2026-03-04.
- *Låt lärare skriva kurslitteratur i tjänsten*. Debattartikel av Hanna Sofia Rehnberg, docent och universitetslektor i svenska språket. Universitetslärares, 2025-09-24.
- *Kurslitteraturens framtid måste utredas*. Replik på Rehnbergs debattartikel av Per Kornhall, ordförande, Läromedelsförfattarna. Universitetslärares, 2025-10-02.
- *Den perfekta stormen – utmaningar för utgivning av svensk kurslitteratur och konsekvenser för högre utbildning*. Strategirådet på uppdrag av Läromedelsförfattarna, 2024.

Bibliotekens roll för tillgången till kurslitteratur

Lärosätenas bibliotek spelar en viktig roll för hur studenterna får tillgång till kurslitteratur och hur de använder den. I uppdraget från regeringen ingår också att belysa hur tillgången till kurslitteratur vid universitets- och högskolebiblioteken har förändrats över tid. I det här kapitlet behandlas uppdragets frågeställning med utgångspunkt i de intervjuer vi har genomfört med personal vid de utvalda lärosätesbiblioteken.

Biblioteken fyller även en viktig funktion för att studenter med syn- eller annan läsnedsättning ska ha tillgång till adekvat kurslitteratur. I uppdraget ingår också att kartlägga hur bibliotekens förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för den studentgruppen har förändrats. Ett särskilt avsnitt i kapitlet behandlar därför frågan om tillgänglighetsanpassad kurslitteratur.

Bra att veta inför läsningen

Intervjuerna vid de utvalda tio lärosätenas bibliotek genomfördes under oktober–december 2025. På ett av lärosätena talade vi med bibliotekarier från fyra ämnesbibliotek i stället för det centrala biblioteket. Intervjuerna hölls med mellan en och sju deltagare vid varje tillfälle. Vid varje biblioteksintervju deltog personal med lång erfarenhet från verksamheten. Det innebär att vi i intervjuerna också kunde få information om utvecklingen i relation till hur det har sett ut tidigare, vilket annars är svårt att fånga. Det var inte ovanligt att deltagarna hade erfarenheter även från andra lärosätesbibliotek. Sammanlagt medverkade 32 personer från lärosätesbiblioteken. Från UKÄ deltog två utredare vid varje intervju.

Vi har intervjuat bibliotekarier vid lärosätesbibliotek eftersom biblioteken är direkt utpekade i regeringsuppdraget. Men de spelar också en viktig roll för studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur. I kapitlet om institutionernas roll diskuterade vi lärarnas val av litteratur till kurslitteraturlistorna. De bibliotek vi har intervjuat använder listorna som underlag för sina inköp av kurslitteratur. Det innebär att biblioteken erbjuder ett sätt för studenterna att få tillgång till kurslitteratur.

Gruppintervjuerna med bibliotekspersonalen handlade om sådant som bibliotekets principer för inköp av och utlåning av olika typer av kurslitteratur, kostnader för kurslitteratur och hur tillgången till kurslitteratur tillgodoses för studenter med syn- eller annan läsnedsättning. Bibliotekens perspektiv på hur tillgången på kurslitteratur har förändrats jämfört med tidigare och hur den kan komma att förändras inom 5–10 år ingick också.

Vi fick veta att bibliotekarierna ofta är specialiserad inom olika områden och arbetsuppgifter. Det finns till exempel bibliotekarier som arbetar med förvärv och inköp av kurslitteratur eller inköp av enbart e-böcker, eller med databaser och bibliotekarier som arbetar med studenter som behöver tillgänglighetsanpassad kurslitteratur.

Ändrad rutin för Legimusansökan från januari 2026

Vid tiden då intervjuerna genomfördes ansökte studenter som hade behov av tillgänglighetsanpassad kurslitteratur fortfarande om ett Legimus-konto hos sitt lärosätesbibliotek och personalen där beslutade om studenten fick ett konto eller inte. Den nya ansvarsfördelningen, som innebär att MTM gör bedömningen av studentens läsnedsättning och beslutar om tillgång till Legimus, infördes den 12 januari 2026. Vi uppfattar att det vid intervjutillfällena fanns en osäkerhet kring vad förändringen skulle innebära i praktiken både för biblioteken och studenterna.

Vi uppfattar också att biblioteken vid den tiden saknade en tydlig bild av hur EU:s tillgänglighetsdirektiv, de nya tillgänglighetskraven på e-böcker och MTM:s produktion av tillgänglighetsanpassade kurslitteratur skulle påverka biblioteket och den individuella studentens tillgång till kurslitteratur anpassad till individens behov.

Övergripande om litteraturtillgången vid biblioteken

Hur stor samling av tryckt kurslitteratur som biblioteket har påverkas ibland av hur många studenter som läser vid lärosätet men framför allt av vilka utbildningar, i vilka ämnen, som ges och som dominerar vid lärosätet. Inom vissa ämnen är det vanligare med tryckta kursböcker än i andra. Framför allt rör det sig om ämnen och utbildningsprogram med mycket kurslitteratur på svenska. Vi blev också informerade om att tekniska universitet inte brukar ha kurslitteratursamlingar.

Biblioteken har olika stora andelar kursböcker på svenska och på engelska beroende på lärosätens utbildningsutbud. På sjuksköterskeutbildningen och lärarutbildningen är det vanligt med kurslitteratur på svenska, medan det på tekniska utbildningar är vanligare med kurslitteratur på engelska. Vid ett lärosäte med ett relativt stort utbud av utbildningar där svenskspråkig kurslitteratur är vanligt, uppger biblioteket att 60 procent av kursböckerna i samlingen är på svenska och 40 procent är på engelska.

Hur biblioteket arbetar med kurslitteraturlistorna

För att kunna tillhandahålla kurslitteratur behöver biblioteken veta vilken kurslitteratur som kommer att användas kommande termin. Kurslitteraturlistorna spelar en central roll för merparten av biblioteken. De flesta samlar in kurslitteraturlistor regelbundet, men få av dem lyckas samla in alla listor.

Det vanligaste är att biblioteket hämtar kurslitteraturlistorna ur något slags administrativt system. Ungefär hälften av biblioteken använder lärosätets egna system för kursinformation eller den nya modulen i det studieadministrativa systemet Ladok. Flera bibliotek mejlar i stället lärarna. Ett bibliotek får listorna från kårbokhandeln. Gemensamt för alla dessa kanaler är att lärare måste göra en aktiv handling för att kurslitteraturlistan ska bli tillgänglig för biblioteket. Vid enstaka lärosäten får biblioteket in litteraturlistorna via utbildningsnämnden eller motsvarande organ som beslutar om kurslitteraturen.

Vanligtvis finns en lokal regel om att kurslitteraturlistorna ska lämnas ett visst antal veckor innan kursstart, till exempel åtta veckor. Det fungerar inte alltid i praktiken, enligt biblioteken.

Vi fick intrycket att merparten av kurslitteraturlistorna sällan ändras, och att en del av de lärare som använder samma kurslitteraturlista som tidigare, inte skickar in sin lista till biblioteket.

Biblioteket går igenom kurslitteraturlistorna som kommer in och kontrollerar om böckerna finns i samlingarna eller behöver köpas in, om de alls finns att köpa, och om det finns en nyare upplaga än den som anges på listan, och så vidare. Om boken inte längre går att köpa eller om priset är för högt kontaktar bibliotekarien läraren.

Kurslitteratur utöver böcker

Bibliotekarierna berättar att det på listorna kan finnas annan obligatorisk kurslitteratur utöver fackböcker i olika format, till exempel vetenskapliga artiklar, kompendier, skönlitteratur, öppna lärresurser och andra läromedel. Biblioteken ger studenterna gratis tillgång till databaser med vetenskapliga artiklar. Även skönlitteratur finns att låna på lärosätesbiblioteken. De bibliotek vi intervjuat har inte kompendier i sina samlingar.

Principer för inköp av kurslitteratur

Lärosätesbiblioteken som vi har talat med har principer för inköp av kurslitteratur. De kan också göra avsteg från sina principer om vissa förutsättningar inte uppfylls eller om efterfrågan på en viss kursbok är stor. Alla lärosätesbibliotek som samlar in kurslitteraturlistor köper in den obligatoriska kurslitteraturen på listorna. Ett par av biblioteken köper även

in rekommenderad kurslitteratur, men i färre exemplar än den obligatoriska.

I praktiken är många av de nyare tryckta kursböckerna på lärosätesbiblioteken svensk kurslitteratur. Det beror till stor del på att få svenska kursböcker finns att köpa som e-bok för biblioteksutlåning. Det är vanligare att biblioteken köper kurslitteratur på engelska i e-boksformat.

Principer för inköp av e-böcker

De flesta av biblioteken uppger att de i första hand vill köpa in kurslitteraturen i e-boksformat. Samtidigt har det blivit vanligare sedan pandemin att lärare hör av sig till biblioteket för att fråga om e-böcker, med förklaringar som att e-boken är smidigare att använda eller att läraren vill hålla nere litteraturkostnaden för studenterna.

Andelen e-böcker har ökat över tid, men biblioteken berättar också om omständigheter som hindrar utvecklingen. Det finns minst tre hinder.

Ett hinder är att det ännu inte finns någon etablerad tjänst eller plattform där de svenska förlagen säljer kursböcker i e-bokformat till bibliotek.

Ett annat hinder är att biblioteken vill köpa e-böcker med obegränsat antal simultana användare eller som är DMR-fria, det vill säga som ägs av biblioteket och inte är låsta till en viss app eller plattform (exempelvis Kindle). Om licensen begränsar antalet simultana användare köper de flesta av biblioteken endast undantagsvis e-boken. Det vi hör från flera av dem är att e-böcker som bara tillåter 1–3 användare samtidigt inte fungerar i praktiken. Ett bibliotek drar dock en parallell mellan en e-bok som tillåter få simultana användare och att ha ett exemplar av en tryckt bok för utlåning.

Även prissättningen kan hindra inköp. Om e-boken kostar för mycket köper biblioteket inte in den utan väljer den tryckta kursboken. Var gränsen går varierar mellan biblioteken. Flera säger att de kan göra avsteg från prisregeln om det inte finns andra alternativ eller om efterfrågan från studenterna är stor. Ett bibliotek använder principen att e-boken inte får kosta mer än summan av fyra tryckta exemplar. Ett annat bibliotek säger att de oftast köper e-boken om priset ligger mellan 2 000 kronor och 4 000 kronor. Ett bibliotek menar att det ska vara en rimlig prismodell om de ska köpa kursboken som e-bok – till exempel är 10 000 kronor för en e-bok med tre simultana användare inte rimligt.

Några av biblioteken nämner också kurslitteraturpaket som internationella förlag eller förmedlingsföretag sätter ihop. Ibland finns den valda kurslitteraturen endast i ett sådant paket. Paketerna är kostsamma och några bibliotek menar att de betalar för mycket ”brus”, det vill säga böcker som de inte har användning för. Dessutom kan de e-bokstitlar som ingår i ett paket med kort varsel ändras under

prenumerationsperioden. Exempel på pris för ett kurslitteraturpaket är 35 000 kronor. Ett bibliotek på ett av de större lärosätena i vårt urval berättar att de prenumererar på fyra paket.

Principer om antal exemplar

Alla bibliotek som vi har talat med har principer för hur många exemplar de köper in av kurslitteraturen. Några berättar att de har haft samma principer i många år, medan andra nyligen ändrat sina och tittar på hur andra bibliotek gör. Att köpa in två exemplar av en kursbok är en vanlig princip, men spridningen är stor: från 1 exemplar till 25 exemplar (om en kursbok används på flera kurser). Om biblioteket köper två exemplar är det vanligtvis ett referensexemplar som inte lånas ut och ett exemplar för utlåning. Ibland byts referensexemplaret ut mot en e-bok. Inget av biblioteken köper klassuppsättningar av kurslitteraturen. Flera samlar kurslitteraturen i särskilda hyllor. Ett par bibliotek säger att de köper in kurslitteratur, men inte har någon särskild kurslitteratursamling.

Vid flera av biblioteken påverkar antalet studenter eller studenternas efterfrågan antalet köpta exemplar. Nästan alla bibliotek säger att de köper in extra exemplar om det är lång kö på kursboken. Vid några bibliotek är antalet exemplar som köps in beroende av hur många studenter som läser kursen, till exempel ett exemplar per tio eller tolv studenter. Ett par bibliotek berättar att de köper in fler exemplar om det är en kurs på grundnivå än om kursen är på avancerad nivå. Ett bibliotek säger att de köper in färre exemplar till distanskurser. Ett bibliotek menar att det är ganska kostnadseffektivt att anpassa inköpen efter lånekön – då fångar man även upp kurslitteratur som inte finns på de insamlade litteraturlistorna.

Bibliotekens kostnader för kurslitteratur

Inköpen av tryckt litteratur, där kurslitteratur ingår, utgör endast en liten del av bibliotekens budget. Den stora kostnaden är i stället inköp av digitala medier, där avtal för databaser och tidskrifter ingår. Digitala medier utgör minst 90–95 procent av budgeten, på ett par lärosäten 98–99 procent. Vetenskapliga artiklar från databaser används som kurslitteratur. Flera av biblioteken säger att de har haft samma budget eller köpt in samma mängd kurslitteratur under flera år.

De flesta av biblioteken har som princip att köpa in e-böcker framför tryckta böcker om det är möjligt. Vi har inte fått några uppgifter om totalkostnader för inköp av e-böcker, utöver kommentarer om att e-böcker alltid varit dyra och att e-bokspaket kan vara kostsamma. Ett par lärosäten säger att både tryckta böcker och e-böcker har ökat betydligt i pris de senaste åren.

Biblioteken vid lärosäten med en högre andel utbildningar som framför allt använder kurslitteratur på svenska säger att de köper in mer tryckt kurslitteratur än andra bibliotek. Till exempel köper ett mindre sådant lärosätesbibliotek tryckt kurslitteratur för 200 000–250 000 kronor per år. Ett medelstort sådant bibliotek köper tryckt kurslitteratur för 350 000 kronor per år. Ett annat bibliotek lägger 700 000 kronor på tryckt litteratur, varav en stor del är kurslitteratur. Samtidigt säger ett annat bibliotek att de har köpt in mycket lite kurslitteratur under året eftersom litteraturlistorna inte har ändrats.

Ett bibliotek framför att utöver inköpskostnaden tillkommer kostnader för att hantera de tryckta böckerna. Det handlar till exempel om kostnader för att märka upp böckerna, göra rent dem och att leta efter saknade böcker.

Studenternas tillgång till kursböcker på biblioteken

Flera bibliotek har, som nämnts tidigare, utöver utlåningsexemplar, även referensexemplar av kursböcker som bara kan läsas i bibliotekets lokaler. Ett bibliotek lånar inte alls ut inköpta kursböcker (2–3 exemplar) utan studenterna måste läsa dem på plats. Ett bibliotek säger att de har slutat med referensexemplar eftersom det förde med sig en förväntan från studenterna om att kursboken alltid skulle vara tillgänglig.

Intervjuerna visar att lånetiden för kursböcker vanligtvis är en eller två veckor, medan lån av annan tryckt litteratur är fyra veckor. Några bibliotek lånar ut kursböcker på endagslån och tar ut en förseningsavgift om boken inte lämnas tillbaka i tid. Ett par bibliotek berättar att de har gått ifrån endagslån för att de är alltför administrativt krävande.

Ett par bibliotek berättar att de är öppna för studenter från andra lärosäten och även lånar ut kursböcker till dem. Ett av biblioteken berättar att de lånar in kursböcker genom fjärrlån, men inte lånar ut sina egna kursböcker på det sättet. Vid ett bibliotek skickar de böcker med post till studenter som bor utanför kommunen, oberoende av om studenterna läser en distanskurs eller kurser på campus.

Några av biblioteken har så kallat meröppet – det vill säga öppet utan personal på plats. Ett passerkort krävs för att komma in. Hur generösa öppettiderna är varierar. De bibliotek som har de generösaste öppettiderna har öppet både kvällar och helger.

Förändring över tid – hur ser det ut om 5–10 år?

När vi frågar biblioteken hur tillgången till kurslitteratur skulle kunna se ut på 5–10 års sikt handlar flest svar om digital utveckling av olika slag.

Några personer menar att mer och mer av kurslitteraturen kommer att utgöras av digitalt material (till exempel e-böcker, vetenskapliga artiklar). Öppna lärresurser kommer att bli viktigare. Öppen vetenskap kommer att påverka kurslitteraturen. Ett ökat inflytande från AI nämns också. Kanske utvecklas AI-baserade läromedel?

E-böcker blir det stora, menar flera av biblioteken. En tanke är att lärosätena kanske kommer att bilda konsortier om e-böcker. Men, vi hör också en viss tveksamhet kring e-böcker: Kommer framtida studenter att vara mer benägna att använda e-böcker än dagens studenter? En konsekvens, om förlagen satsar mer på svenskspråkig kurslitteratur i e-bokformat, kan bli att biblioteken köper in färre tryckta böcker. Samtidigt menar några personer att den tryckta boken kommer att finnas kvar, som bas i kurslitteraturen eller i vissa ämnen. Men det kan i stället bli tvärtom, att kursboken kommer att försvinna på 20–30 års sikt eftersom den tar för lång tid att producera och kunskapsläget hinner ändras innan boken har publicerats.

Kurslitteratur på engelska blir vanligare. Ett par personer menar att kurslitteratur på svenska kommer att användas i allt mindre utsträckning. I stället kommer mer av kurslitteraturen att vara på engelska. De kurser som har svensk kurslitteratur idag kommer förmodligen att övergå till att använda mer vetenskapliga artiklar (och de är på engelska).

Utvecklingen kommer att gå mot mer öppen kurslitteratur och öppna publikationer. En framtidsspaning som flera gör handlar om att lärosätena tar över, eller tar tillbaka, utgivningen av kurslitteratur genom egna universitetsförlag. Ett argument för det är att lärosätena behöver kunna garantera kvaliteten på utgivningen. Böckerna skulle kunna publiceras som open access och beställtryck, där boken trycks först när förlaget får en beställning. Närliggande är frågan, som en person ställer, om hur meriterande det kommer att vara att skriva kurslitteratur i framtiden, till exempel i jämförelse med det meriteringsvärde som vetenskapliga artiklar har.

Den tillgänglighetsanpassade kurslitteraturen

Regeringsuppdraget nämner specifikt att kartläggningen ska inbegripa hur tillgången till kurslitteratur vid lärosätesbiblioteken har förändrats, däribland bibliotekens förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med syn- eller annan läsnedsättning.

I det här avsnittet beskriver vi bibliotekens arbete med att tillhandahålla kurslitteratur till studenter med syn och läsnedsättning, hur efterfrågan har förändrats jämfört med tidigare och osäkerhetsfaktorer som biblioteken identifierar inför framtiden. I kapitlet om system och regelverk finns information om regelverk och statistik som illustrerar utvecklingen.

Bra att veta inför läsningen

Kurslitteratur inbegriper mer än böcker. En del av biblioteken scannar kompendier och, om det går, tillgänglighetsanpassar dem innan de läggs på lärosätets lärplattform. Pdf:er (till exempel av vetenskapliga artiklar) kan studenterna läsa med hjälp av talsyntes.

Som vi skriver i kapitlet om system och regelverk har två större förändringar skett de senaste tio åren i tillgången på tillgänglighetsanpassad kurslitteratur: en stor ökning av antalet användare av tillgänglighetsanpassad kurslitteratur via Legimus och genomförandet av EU:s tillgänglighetsdirektiv. I intervjuerna berättar biblioteken vilka rutiner de har för att studenterna ska få tillgång till tillgänglighetsanpassad kurslitteratur och hur situationen såg ut hösten 2025 jämfört med tidigare.

Däremot innehåller intervjuerna få exempel på förändringar som är resultat av EU:s tillgänglighetsdirektiv. Det började genomföras under 2025 och när vi gjorde intervjuerna under hösten hade förmodligen inte tillräckligt lång tid gått för att biblioteken tydligt skulle ha märkt av förändringarna. I stället uttryckte biblioteken farhågor inför möjliga konsekvenser, mycket på grund av att de till exempel inte visste hur MTM:s nya rutiner kring Legimus skulle fungera i praktiken och hur väl tillgänglighetsanpassade de kommersiella förlagens e-böcker skulle vara för studenter med syn- och läsnedsättning. De uttryckte också farhågor om bibliotekets möjligheter att köpa in tillgänglighetsanpassade e-böcker utifrån förlagens prissättning och bibliotekets budget.

Hur arbetet med Legimus är organiserat på biblioteken

De bibliotek som vi har intervjuat har särskild personal som arbetar med Legimustillgången för studenterna. Ofta samarbetar de i en grupp. Vid en del av biblioteken samarbetar de också med personal som arbetar med riktat pedagogiskt stöd⁴⁴ och hör till en annan del av lärosätet. Ett av lärosätena kräver att studenten först har fått en bedömning av samordnaren av riktat pedagogiskt stöd innan den kommer till biblioteket för att få ett Legimuskonto.

Biblioteken beskriver flera olika vägar som studenterna använder för att hitta till den tillgänglighetsanpassade kurslitteraturen. På sina webbplatser ger biblioteken en kort information om Legimus och vad som ger rätt till Legimuskonto. På alla biblioteken kan studenterna ställa sina första frågor om Legimus över disk, men behöver beställa tid för att få veta mer om hur tjänsten fungerar och ansöka om Legimuskonto. Det är vanligt att biblioteken har en särskild mejladress för frågor om anpassad kurslitteratur. En annan relativt vanlig informationskanal är via

⁴⁴ Läs om riktat pedagogiskt stöd i kapitlet om system och regelverk.

samordnaren av riktat pedagogiskt stöd. Det förekommer också uppsökande verksamhet, till exempel att biblioteket informerar vid ett tillfälle varje hösttermin via utbildningsprogrammen så att studenterna har möjlighet att komma igång innan terminen startar.

Lärosäteskontot ger tillgång till anpassad kurslitteratur i Legimus

Det är framför allt genom att ha ett konto i Legimus som en student med syn- eller annan läsnedsättning får tillgång till tillgänglighetsanpassad kurslitteratur. Studenten ansöker om kontot via lärosätets bibliotek och kontot kopplas till det specifika biblioteket.

Enligt biblioteken har en del studenter redan ett konto i Legimus när de kommer till lärosätet, förmodligen för att de använt tjänsten under sin skoltid. De måste då begära flytt av kontot till lärosätets bibliotek för att få tillgång till anpassad kurslitteratur. För att flytta Legimuskontot till lärosätet behövs ingen handläggning av MTM.

Biblioteken berättar att en del studenter ansöker om Legimuskonto för första gången när de studerar på högskolan. En förklaring som vi får till det är att högskolestudier är mer krävande än gymnasiestudier, till exempel måste man läsa många fler sidor. Personer som har klarat av gymnasiet trots sin funktionsnedsättning kan därför upptäcka att de behöver mer stöd för att kompensera sin läsnedsättning när kraven höjs. Det händer också att studenter som får ett Legimuskonto bara använder det enstaka gånger eller inte alls. En del studenter har fått nej på sin ansökan om Legimuskonto efter samtalet eller inser att de inte tillhör målgruppen och ansöker inte.

Antalet studenter med Legimuskonton varierar mellan lärosätena och alla konton är inte aktiva. Ett av lärosätena som vi har intervjuat har övervägande tekniska utbildningar och betydligt färre Legimusanvändare bland studenterna än storleksmässigt jämförbara lärosäten med ett bredare utbildningsutbud. Det biblioteket genomför ungefär 80 introduktionssamtal på ett år medan ett mellanstort lärosäte, som vi intervjuat, brukar genomföra 120–150 sådana samtal per termin. Ett exempel på hur många konton det kan röra sig om är att ett bibliotek vid ett stort breddlärosäte uppger att de får ungefär 600 nya Legimuskonton per termin.

På en fråga från oss om flera personer använder ett Legimuskonto svarar biblioteken att de informerar om reglerna, att det inte är tillåtet, och att de inte har sett eller tror att det är särskilt vanligt.

Rutiner för tillgång till Legimus

När intervjuerna genomfördes hösten 2025 ansökte studenterna fortfarande om Legimuskonto via ett samtal med lärosätets bibliotekspersonal. Personalen bestämde om studenten uppfyllde kraven och kunde få ett

Legimuskonto. Från och med den 12 januari 2026 är det i stället MTM som tar emot studentens ansökan, handlägger den och meddelar studenten om den får ett Legimuskonto. Biblioteken berättade att den nya rutinen kommer att innebära att bibliotekspersonalen intervjuar studenten och fyller i ett formulär från MTM, som sedan skickas in till MTM. Det kommer också att ingå att lämna en rekommendation till MTM om att studenten bör få ett konto eller inte.

Ett av biblioteken berättar att de hade haft en rusning av studenter under hösten, och säger att den sammanföll med att MTM delade upp Legimus i två delar: en för kurslitteratur och en för allmänlitteratur. För studenter som hade ett konto från gymnasietiden innebar uppdelningen att de inte längre hade tillgång till kurslitteraturen.

I bibliotekets samtal med studenter som vill ha anpassad kurslitteratur, brukar personalen berätta om möjligheterna, vilka regler som gäller och frågar varför studenten vill ha ett Legimuskonto. Flera av biblioteken säger att när beslutet om att ge ett konto låg hos dem nekade de studenter som ville ha anpassad kurslitteratur för att de tyckte att det var jobbigt att läsa svenska eller fick ont i huvudet eller ögonen när de läste. Inte heller skäl som att inte vara van att läsa tryckta böcker eller att ha använt e-media och ”lyssningsläst” i skolan berättigar till ett Legimuskonto.

Förändrade förutsättningar sedan juli 2025

De allra flesta bibliotek som vi intervjuat menar att genomförandet av EU:s tillgänglighetsdirektiv, som redan har fått konsekvenser för MTM:s produktion av anpassad kurslitteratur, samt MTM:s nya rutiner för Legimuskonton kommer att förändra bibliotekets förutsättningar att tillhandahålla kurslitteratur för studenter med syn- eller annan läsnedsättning.⁴⁵ De bibliotek som säger att de förmodligen inte kommer att påverkas nämnvärt är de som har få Legimusanvändare bland studenterna.

För biblioteken handlar förändringarna framför allt om farhågor som rör den administrativa bördan och kostnaderna för biblioteken. Biblioteken uttrycker även oro för att det kommer att bli svårare för studenterna att få obligatorisk kurslitteratur med välfungerande anpassning i tid till kursstart eller examinationen. Några av biblioteken berättar att de tidigare kunde vara proaktiva och beställa inläsning utan att en student begärt det.

Flera bibliotek lyfter fram frågan om ökade kostnader för den anpassade kurslitteraturen när kommersiella e-böcker ska vara det första alternativet. Den kurslitteratur som anpassas av MTM är kostnadsfri för

⁴⁵ Läs mer om vad EU:s tillgänglighetsdirektiv innebär i kapitlet *System och regelverk som kan påverka kurslitteraturen*.

lärosätesbiblioteken och studenten, medan de kommersiella tillgänglighetsanpassade e-böckerna måste köpas in till ett marknadspris som gäller för bibliotek. Några bibliotek säger att den anpassning som de hittills har sett i de kommersiella e-böckerna inte räcker till för att möta studenternas varierade behov. Ett bibliotek summerar det som flera uttrycker på olika sätt: ”En sak vore om vi hade höga kostnader för en riktigt bra produkt, men vi har höga kostnader för något vi inte är nöjda med och som studenterna inte har riktig nytta av.” Några bibliotek menar att förlagen behöver bygga upp sin kompetens i att tillgänglighetsanpassa e-böcker på ett användarvänligt sätt.

Påverkan på studenterna

Bibliotekens farhågor om hur studenterna och deras tillgång till anpassad kurslitteratur kommer att påverkas av kommande ändringar hos MTM handlar till exempel om

- att MTM:s handläggning av kontoansökningarna kommer att ta så lång tid att studenten inte får sitt konto innan kursen börjar
- att studenten inte kommer att hinna få en MTM-producerad kursbok till kursstarten
- att den kommersiella anpassade kurslitteraturen (e-böcker) inte kommer att svara mot studenternas individuella behov av anpassning.

MTM behöver 8–12 veckor för att tillgänglighetsanpassa en kursbok. Enligt flera av biblioteken har deras lärosäte en regel som säger att kurslitteraturlistan ska publiceras åtta veckor innan kursstart. Biblioteken menar att eftersom MTM anpassar obligatorisk kurslitteratur och studenten behöver visa upp kurslitteraturlistan, finns det stor risk att kursboken inte är tillgänglig för studenten vid kursstart. De menar också att med den nya rutinen, där det ingår att biblioteket ska undersöka om en kursbok som inte finns i Legimus i stället finns som kommersiell anpassad e-bok, kommer det att dröja ytterligare innan studenten kan lämna en beställning om anpassning till MTM.

Utöver de uppräknade farhågorna menar många av biblioteken att kravet på att de i första hand ska erbjuda kommersiella e-böcker kommer att innebära ökade kognitiva utmaningar för studenter med läsnedsättning. Skälet till det är att studenterna måste lära sig hur flera läsplattformar fungerar, i stället för att bara lära sig Legimus standardplattform. Plattformarna fungerar olika och varierar till exempel i design och navigation, hur boken laddas ner och hur talsyntesen ställs in.

Biblioteken menar också att de kommersiella e-böckerna vanligtvis inte har lika många och lika välutvecklade funktioner som MTM:s talboksstandard. Till exempel kan det vara svårt att se sidnumreringen i e-böckerna och att förstå upplästa tabeller. Ett bibliotek förklarar att genomarbetad tillgänglighetsanpassad kurslitteratur, utöver att den är uppläst, även är uppmärkt med metadata så att läsaren kan söka och interagera

med texten på olika sätt. Några bibliotek förklarar att studenter med liknande funktionsnedsättning kan behöva olika typer av funktioner för att kompensera för sin läsnedsättning, vilket ställer höga krav på anpassningen av kurslitteraturen. En kommentar är att Legimus är väl anpassad för studenternas behov och att det inte finns något motsvarande på den svenska e-boksmarknaden.

Flera bibliotek har också erfarenheter av att studenter vill lyssna på boken samtidigt som de följer med i en tryckt bok, och menar att studenterna även köper egna exemplar av kursböcker. Böcker i anatomi är ett exempel på när studenten kan behöva båda formaten.

En annan skillnad mellan Legimus talböcker och bibliotekets inköpta e-böcker är att studenten genom sitt Legimuskonto får tillgång till talboken närhelst personen behöver kurslitteraturen (förutsatt att den finns i Legimus), medan studenten konkurrerar med andra om e-boken (om licensen inte tillåter ett obegränsat antal användare samtidigt). Några av biblioteken frågar sig hur de ska kunna säkerställa att de studenter som verkligen behöver e-böckerna ska få tillgång till dem.

Påverkan på biblioteken

Bibliotekens farhågor om ökad administrativ börda efter kommande ändringar hos MTM handlar till exempel om

- att det kommer att behövas två samtal med studenten i stället för ett innan den kan börja använda talböcker och anpassade e-böcker: ett för ansökan till MTM och ett för en introduktion till Legimus och olika e-boksplattformer. Det kan leda till att färre studenter får hjälp eller att mer personal behövs
- att personalen måste lära sig hur flera läsplattformer fungerar för att kunna informera studenterna och svara på deras frågor
- att biblioteket först måste undersöka om det finns en lämplig e-bok som studenten kan använda, och villkoren för licensen, innan det går att beställa en anpassning av den obligatoriska kursboken från MTM. Det riskerar att kräva både mer personalresurser och tid.

Farhågorna om ökade kostnader för biblioteket är främst kopplade till e-böckerna. Det handlar till exempel om

- att det finns en osäkerhet om när biblioteken måste köpa anpassad kurslitteratur i form av en kommersiell e-bok och när det går att beställa en anpassning från MTM
- att MTM kanske inte kommer att anpassa kursböcker om de finns som kommersiella anpassade e-böcker, oberoende av e-bokens pris
- att redan anpassade kursböcker som finns i Legimus kommer att tas bort om de även finns som kommersiella anpassade e-böcker på marknaden

- att inköp av kommersiella anpassade e-böcker kommer att innebära en stor ökning av bibliotekets kostnader, och kräva en omprioritering av resurserna, eller att resurserna inte räcker.

Några av biblioteken framför att om varje bibliotek, med sina statsanslag, ska köpa licenser (en eller flera) för e-böcker som är tillgänglighetsanpassade blir den sammantagna kostnaden betydligt högre än om kursboken produceras av MTM och läggs för utlåning i Legimus.

Förändring över tid – tillgänglighetsanpassad kurslitteratur

Flera bibliotek berättar att de över tid har sett en stor ökning av förfrågningar om Legimuskonto och ansökningar för nya Legimuskonton. Ett bibliotek säger att antalet studenter som behöver tillgänglighetsanpassad kurslitteratur har dubblats på tio år. Ett annat ser att antalet ansökningar om Legimuskonto har ökat med 60 procent över tre år. Biblioteken ger flera skäl till ökningen, till exempel att allt fler studenter med funktionsnedsättning studerar vid universitet och högskolor och att det har blivit mer känt att Legimus finns.

När biblioteken blickar framåt på temat tillgänglighetsanpassad kurslitteratur handlar det framför allt om möjligheterna för studenter med funktionsnedsättning att studera på samma villkor som andra studenter i högskolan. Ett bibliotek menar att studenter med funktionsnedsättning kommer att få en svårare studiesituation än idag eftersom stödet till gruppen är kostsamt och resurserna begränsade. De menar att det i sin tur kommer att leda till en mindre breddad rekrytering och ett mindre breddat deltagande i högskoleutbildning.

Ett annat bibliotek undrar vilka tjänster som marknaden kommer att tillhandahålla för studenter med behov av tillgänglighetsanpassad kurslitteratur när EU:s tillgänglighetsdirektiv har genomförts fullt ut.

Läs mer

För den som vill läsa mer om bibliotekens roll för tillgången på kurslitteratur generellt, och specifikt tillgänglighetsanpassad kurslitteratur, har vi samlat några rapporter och andra resurser. Här finns också exempel på debattinlägg där bibliotekens roll för tillgången till kurslitteratur tas upp. Samlingen är inte heltäckande.

Utredningar, artiklar och webbresurser

- Webbsidan *Hämta ut biblioteksstatistik*, <https://www.kb.se/for-bibliotekssektorn/biblioteksstatistik/hamta-ut-biblioteksstatistik.html>

Kungliga biblioteket tar fram Sveriges officiella biblioteksstatistik. I statistiken ingår lärosätesbibliotekens bestånd, utlåning med mera.

- *Robust, rättssäkert och likvärdigt - återrapportering av regeringsuppdrag om studenters tillgång till anpassad kurslitteratur* (MTM-H 2025/91). Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), 2025.
- Webbsidan *Fakta om tillgänglighetsanpassad kurslitteratur*, <https://www.mtm.se/om-oss/var-organisation/uppdrag-och-regleringar/fakta-och-statistik-om-tillganglig-kurslitteratur/>
- *Utredning om kurslitteratur vid bibliotek & läranderesurser* av Hanna Hallnäs och Lena Holmberg. Högskolan i Borås, 2012.
- *Kritik mot nya rutiner för Legimus*. Nyhetsartikel i Biblioteksbladet, 2025-12-17.
- *Läromedelsförfattarna: "Orimlig situation"*. Nyhetsartikel i i Biblioteksbladet, 2025-12-18.
- *Kritiken mot Legimus: "Svensk kurslitteratur är hotad"*. Nyhetsartikel i Biblioteksbladet, 2024-12-17.

Debatten om kurslitteratur

- *Låt oss stärka svenska studenters förmåga att läsa*. Debattartikel av 21 bibliotekarier vid lärosätesbibliotek, i Biblioteksbladet, 2025-04-29.
- *Läromedelsförfattarnas analys brister*. Debattartikel av Lars Iselid, forskningsbibliotekarie vid Umeå universitet, i Biblioteksbladet, 2025-01-24

Studenternas användning av kurslitteratur

På kursernas litteraturlistor finns angivet vilken litteratur som studenterna förväntas använda för att nå lärandemålen. Den litteratur som lärarna väljer ska vara möjlig för studenterna att få tillgång till, men det är studenterna som sedan väljer hur de använder kurslitteraturen för att klara kursen. I uppdraget från regeringen ingår att undersöka frågan om studenters användning.

Kartläggningen ska omfatta användningen av fysisk och digital kurslitteratur på svenska och på engelska. Även användningen av digitala hjälpmedel som till exempel AI-verktyg och ljudböcker ingår.

Frågorna behandlas i det här kapitlet. Underlaget består av kvalitativa resultat från gruppintervjuer med personal vid de utvalda institutionerna och med studentkårsrepresentanter. Kapitlet bygger också på kvantitativa uppgifter från den enkätundersökning som SCB genomfört riktad till undervisande personal vid universitet och högskolor.

Bra att veta inför läsningen

Gruppintervjuerna med representanter för de åtta studentkårer som hade möjlighet att träffa oss, och med lärare vid de tio institutionerna samt SCB:s enkätundersökning, som riktade sig till undervisande personal, genomfördes alla parallellt under hösten 2025. Vid intervjuerna med studentkårerna deltog mellan en och fem personer från studentkåren och två utredare från UKÄ. Sammanlagt medverkade 18 personer från studentkårerna. I intervjuerna med ämnesinstitutionerna medverkade sammanlagt 46 personer.

Både öppna frågor och frågor med fasta svarsalternativ

Både lärarna som vi intervjuade och lärarna som deltog i enkätundersökningen fick frågor om studenternas användning av kurslitteraturen och ombads svara utifrån sina erfarenheter. Enkätfrågorna hade fasta svarsalternativ, men för att fånga upp andra svarsalternativ och kommentarer fanns på slutet en möjlighet att lämna kommentarer.

I gruppintervjuerna ställde intervjuaren förberedda, öppna frågor som utgick från regeringsuppdraget och följdfrågorna berodde på svaren på de öppna frågorna. Frågorna till studentkårerna handlade om sådant som om kåren deltar i samtal med lärosätet om kurslitteraturen, hur studenter får

tillgång till kurslitteratur och hur studenter använder kurslitteraturen respektive digitala hjälpmedel. Enkätfrågorna handlade om lärarnas erfarenheter av i vilken utsträckning studenterna läser olika sorters obligatorisk kurslitteratur på svenska respektive engelska och vilken sorts kurslitteratur som studenterna vill ha.

I intervjuerna med studentkårerna och institutionerna ställdes också frågor om hur studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur har förändrats jämfört med tidigare och hur den kan komma att förändras om 5–10 år.

Enkäten: Lärarnas bild av studenternas användning av kurslitteraturen

I enkätundersökningen fick lärarna frågor om studenternas användning av kurslitteratur. Frågorna gällde användning av obligatorisk kurslitteratur på både svenska och på engelska. Eftersom studenternas läskompetens kan variera både inom en nivå och mellan nivåer ombads lärarna tänka på den nivå de undervisar mest på samt helhetsintrycket när de besvarade frågorna.

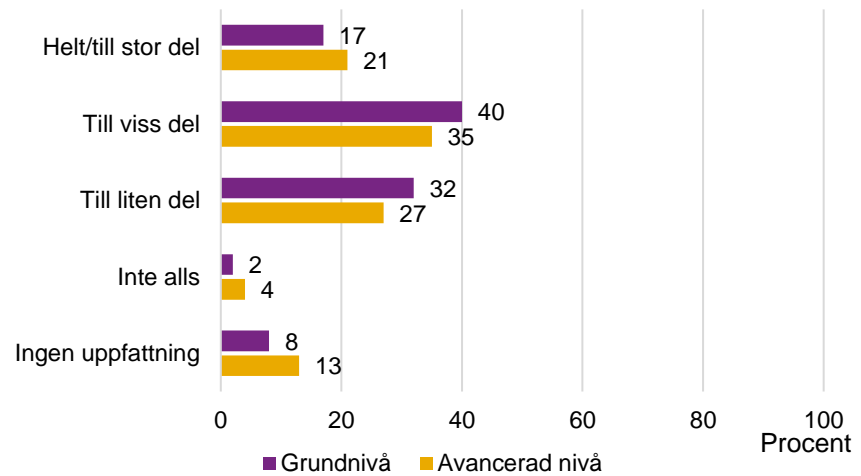
I enkätundersökningen hade lärarna också möjlighet att lägga till en kommentar. Många använde möjligheten. Sist i det här avsnittet finns citat från de öppna svaren som visar exempel på hur lärare resonerar kring studenternas användning av kurslitteraturen och av AI.

Studenterna läser vanligtvis inte all obligatorisk kurslitteratur på svenska

En fråga i enkäten gällde i vilken omfattning som lärarna bedömer att studenterna läser den obligatoriska kurslitteraturen på svenska. Det är tydligt att lärarna anser att studenterna vanligtvis inte läser hela den obligatoriska kurslitteraturen. Av lärarna som undervisar på grundnivå menar 17 procent av lärarna att studenterna helt eller till stor del läser kurslitteraturen. Motsvarande andel bland lärare som undervisar på avancerad nivå är 21 procent.

Drygt en tredjedel av lärarna – 40 procent på grundnivå och 35 procent på avancerad nivå – anser att studenterna till viss del läser den obligatoriska kurslitteraturen på svenska. Knappt en tredjedel av lärarna – 32 procent på grundnivå och 27 procent på avancerad nivå – anser att studenterna till liten del läser kurslitteraturen. En mindre del av lärarna uppger att studenterna de undervisar inte alls läser den obligatoriska kurslitteraturen på svenska.

Figur 1. I vilken omfattning lärare som undervisar på grundnivå och avancerad nivå upplever att studenterna läser obligatorisk kurslitteratur på svenska.

Uppfattningarna om studenternas läsning av kurslitteratur på svenska skiljer sig något åt mellan lärare inom olika ämnesområden. Lärare inom konstnärligt område och humaniora och teologi anser att studenterna läser mer av kurslitteraturen än vad lärare inom flera andra områden upplever. Bland lärare som undervisar på grundnivå inom konstnärligt område svarar 29 procent att studenterna helt eller till stor del läser den obligatoriska kurslitteraturen på svenska. Andelen bland lärare i humaniora och teologi är 28 procent. Det är en högre andel än bland till exempel lärare som undervisar på grundnivå i teknik samt medicin och odontologi där 10 respektive 9 procent anser att studenterna helt eller till stor del läser obligatorisk kurslitteratur på svenska.

Tabell 1. I vilken omfattning lärare som undervisar på grundnivå och avancerad nivå upplever att studenterna läser obligatorisk kurslitteratur på svenska.

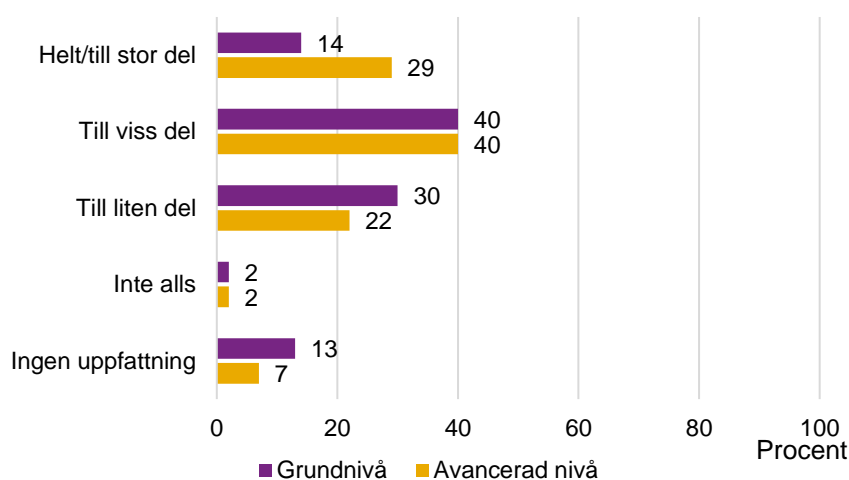
	Helt/till stor del		Till viss del		Till liten del		Inte alls		Ingen uppfattning	
	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå
Humaniora och teologi	28	31	47	44	21	18	1	..	4	5
Juridik och samhällsvetenskap	16	23	49	44	29	24	1	1	4	8
Naturvetenskap	13	13	30	21	31	33	5	5	20	28
Teknik	10	14	32	21	43	34	2	6	13	26
Medicin och odontologi	9	11	22	21	49	44	8	10	12	14
Vård och omsorg	13	27	38	46	44	21	2	..	4	4
Konstnärligt område	29	36	35	28	15	18	19	18
Övrigt område	21	27	48	42	25	18	5	12

Studenterna på grundnivå läser betydligt mindre av kurslitteraturen på engelska

På motsvarande fråga om i vilken omfattning lärarna bedömer att studenterna läser den obligatoriska kurslitteraturen på engelska är svaren snarlika. Det finns en något större skillnad i uppfattning mellan lärare på olika undervisningsnivåer. Av lärarna som undervisar på grundnivå svarar 14 procent av lärarna att studenterna helt eller till stor del läser den obligatoriska kurslitteraturen på engelska. Motsvarande andel bland lärarna som undervisar på avancerad nivå är 29 procent.

Ungefär 40 procent av lärarna anser att studenterna till viss del läser kurslitteraturen på engelska. Det gäller både på grundnivå och avancerad nivå. Bland lärarna på grundnivå svarade 30 procent att studenterna till liten del läser kurslitteratur som är på engelska. Motsvarande andel bland lärare som undervisar på avancerad nivå är 22 procent. En liten del av lärarna anser att studenterna de undervisade inte alls läser den obligatoriska kurslitteraturen på engelska.

Figur 2. I vilken omfattning lärare som undervisar på grundnivå och avancerad nivå upplever att studenterna läser obligatorisk kurslitteratur på engelska.

Även när det gäller läsning av obligatorisk kurslitteratur på engelska finns det en del skillnader mellan ämnesområden. Lärare inom konstnärligt område och humaniora och teologi uppfattar att studenterna läser något mer av kurslitteraturen än vad lärare inom andra ämnen uppfattar. Bland lärare som undervisar på grundnivå inom konstnärligt område anser 32 procent att studenterna helt eller till stor del läser den obligatoriska kurslitteraturen som är på engelska. Motsvarande andel för lärare som undervisar på grundnivå inom humaniora och teologi är 25 procent. Det är en högre andel än lärare som undervisar på grundnivå inom till exempel teknik (9 procent) samt vård och omsorg (5 procent).

Kvinnor och män har liknande uppfattningar om i vilken omfattning studenterna läser den obligatoriska kurslitteraturen på svenska. Men när det gäller läsning av den obligatoriska kurslitteraturen på engelska uppfattar

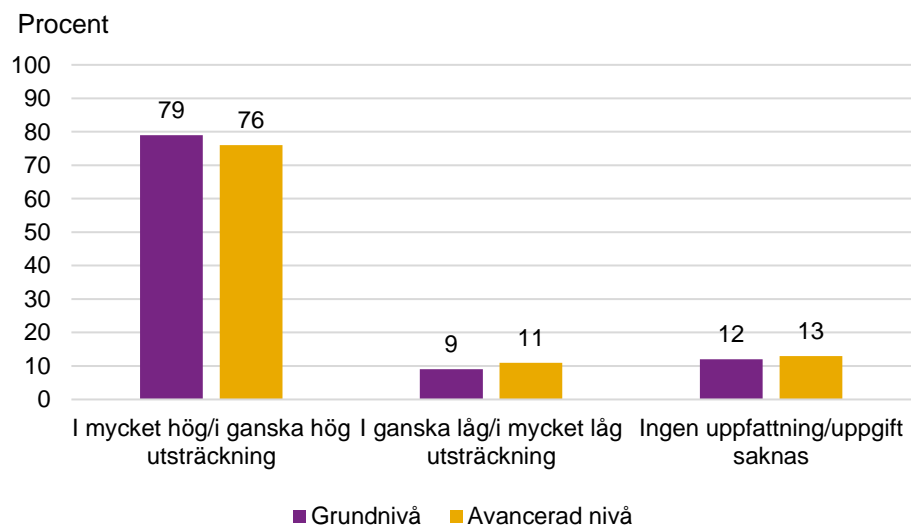
männen att studenterna läser en något större del. Skillnaderna mellan kvinnor och mäns uppfattningar skulle kunna bero på att män i större utsträckning undervisar på avancerad nivå.

Studenterna använder källor på internet som alternativ till kurslitteraturen

Lärarna anser att studenterna i hög utsträckning vänder sig till källor på internet som alternativ till kurslitteraturen. Av lärarna som undervisar på grundnivå svarar 79 procent att studenterna i mycket hög eller ganska hög utsträckning vänder sig till källor på internet som alternativ till kurslitteraturen på svenska. Motsvarande andel bland lärarna som undervisar på avancerad nivå är 76 procent.

Lärare som undervisar inom medicin och odontologi samt vård och omsorg uppger i något högre utsträckning än andra lärare att studenterna vänder sig till källor på internet som alternativ till kurslitteraturen. Bland lärare som undervisar på grundnivå inom vård och omsorg svarar 92 procent att studenterna i hög utsträckning vänder sig till källor på internet som alternativ till att läsa kurslitteraturen på svenska. Motsvarande andel för lärare som undervisar på grundnivå inom medicin och odontologi är 89 procent. Det är en högre andel än bland lärarna inom humaniora och teologi (68 procent) och övrigt område (74 procent).

Figur 3. När det gäller läsning på svenska, i vilken utsträckning upplever lärarna att studenterna vänder sig till källor på internet som alternativ till kurslitteraturen.

Även när det gäller läsning på engelska anser lärarna att studenterna i hög utsträckning vänder sig till källor på internet som alternativ till kurslitteraturen. Bland lärare som undervisar på grundnivå är andelen 72 procent och bland lärare som undervisar på avancerad nivå är andelen 73 procent.

Samma mönster av skillnader mellan ämnesområden som finns för läsning på svenska och internet som ett alternativ, finns också för läsning på engelska. Av lärarna som undervisar på grundnivå inom medicin och odontologi svarar 84 procent att studenterna i hög utsträckning vänder sig till källor på internet som alternativ till att läsa kurslitteraturen på engelska. Bland lärare som undervisar på grundnivå inom vård och omsorg är andelen 81 procent. Jämfört med lärare inom andra områden, till exempel humaniora och teologi (65 procent) och övrigt område (67 procent) är det en högre andel.

Studenterna önskar sammanfattningar

I enkätundersökningen fick lärarna också frågor om studenterna önskar eller föredrar någon viss form av kurslitteratur när det gäller läsning på svenska och engelska.

Många lärare svarar att studenterna önskar fler sammanfattningar i stället för att behöva läsa kurslitteratur. När det gäller läsning på svenska anser 64 procent av lärarna som undervisar på grundnivå att studenterna önskar sammanfattningar. Bland lärare som undervisar på avancerad nivå är andelen 55 procent.

Omkring en tredjedel av lärarna uppger att studenterna föredrar kompendium i mycket hög eller ganska hög utsträckning. Ungefär hälften av lärarna har emellertid ingen uppfattning i frågan.

En tredjedel av lärarna uppger att studenterna föredrar e-böcker i mycket hög eller ganska hög utsträckning när det gäller läsning på svenska. En mindre del av lärarna anser att studenterna föredrar tryckta böcker.

Lärarna upplever inte att studenterna föredrar ljudböcker i någon större utsträckning. När det gäller läsning på svenska svarar 70 procent av lärarna att de inte har någon uppfattning om studenterna föredrar ljudböcker. Omkring 20 procent av lärarna svarar att studenterna i låg utsträckning föredrar ljudböcker och omkring 10 procent att studenterna i hög utsträckning föredrar ljudböcker när de läser på svenska.

Tabell 2. När det gäller läsning på svenska, i vilken utsträckning upplever lärarna att studenterna...

	I mycket hög/i ganska hög utsträckning		I ganska låg/i mycket låg utsträckning		Ingen uppfattning/uppgift saknas	
	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå
... önskar fler sammanfattningar i stället för att behöva läsa kurslitteratur?	64	55	20	26	15	18
... önskar mer rörlig media?	35	32	35	37	30	30
... föredrar kompendium?	34	31	16	21	50	49
... föredrar e-böcker?	34	30	18	19	48	50
... föredrar tryckta böcker?	13	14	54	51	33	35
... föredrar ljudböcker?	11	8	18	22	70	70

Det finns vissa skillnader mellan ämnesområden när det gäller om studenterna föredrar någon viss form av kurslitteratur. Lärarna som undervisar inom medicin och odontologi uppger att studenterna föredrar kompendium i högre utsträckning än andra lärare. De uppger även att studenterna önskar mer rörlig media än andra lärare i andra ämnen. Lärare inom humaniora och teologi svarar i något högre grad än andra lärare att studenterna föredrar e-böcker.

Få studenter vill ha tryckta böcker på engelska

Lärarnas bild av vad studenterna önskar eller föredrar när det gäller läsning på engelska liknar den om läsning på svenska. Lite drygt hälften av lärarna uppger att studenterna i mycket hög eller ganska hög utsträckning önskar fler sammanfattningar i stället för att behöva läsa kurslitteratur på engelska.

Omkring en av tio lärare uppger att studenterna i mycket hög eller ganska hög utsträckning föredrar tryckta böcker när det gäller läsning på engelska. Knappt en tredjedel av lärarna svarar att studenterna föredrar kompendium eller e-böcker. Många lärare har dock ingen uppfattning i frågan – drygt hälften svarar ingen uppfattning.

Inte heller när det gäller läsning på engelska anser lärarna att studenterna föredrar ljudböcker i någon större utsträckning.

Tabell 3. När det gäller läsning på engelska, i vilken utsträckning upplever lärarna att studenterna...

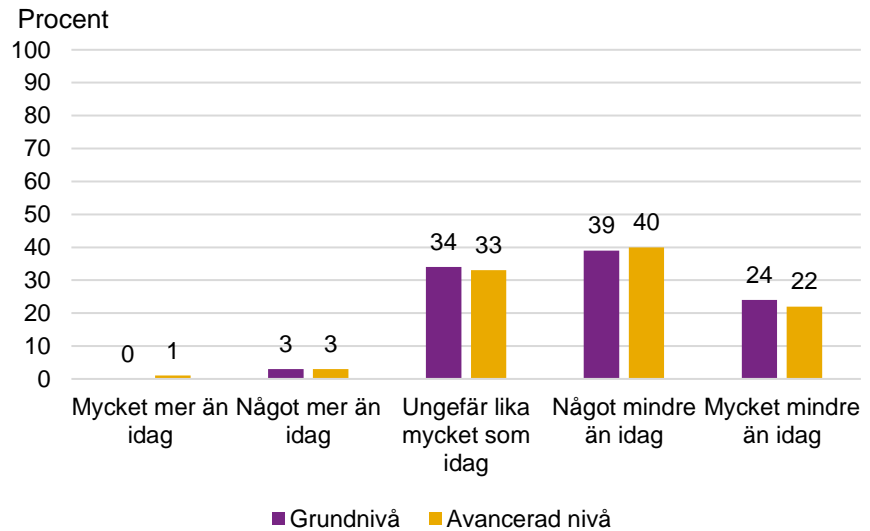
	I mycket hög/i ganska hög utsträckning		I ganska låg/i mycket låg utsträckning		Ingen uppfattning/uppgift saknas	
	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå	Grundnivå	Avancerad nivå
... önskar fler sammanfattningar i stället för att behöva läsa kurslitteratur?	54	51	15	27	30	21
... önskar mer rörlig media?	28	28	20	32	51	40
... föredrar kompendium?	27	28	13	22	60	51
... föredrar e-böcker?	31	34	16	18	54	48
... föredrar tryckta böcker?	10	12	47	50	43	39
... föredrar ljudböcker?	7	5	18	25	75	69

Lärarna tror att studenterna kommer läsa mindre av kurslitteraturen i framtiden

En majoritet av lärarna tror att studenterna kommer att läsa mindre av kurslitteraturen de närmaste fem åren än idag. Bland lärare som undervisar på grundnivå uppger 63 procent att de tror att studenterna kommer att läsa mindre än idag. Bland lärarna som undervisar på avancerad nivå är andelen 62 procent. Ungefär en tredjedel av lärarna tror att studenterna

kommer att läsa ungefär lika mycket som idag. Endast 3–4 procent av lärarna tror att utvecklingen de fem närmaste åren kommer att gå mot att studenterna läser mer än idag.

Figur 4. Hur lärarna tror att studenternas användning av den obligatoriska kurslitteraturen kommer att förändras de 5 närmsta åren. Studenterna kommer att läsa...

Bilden av hur studenternas användning av kurslitteraturen kommer att förändras de närmaste fem åren är samstämmig mellan flera lärargrupper. Kvinnor och män har generellt samma uppfattning och även professorer, lektorer och adjunkter har liknande uppfattning om den framtida utvecklingen.

Mellan vissa ämnesområden finns det skillnader i hur lärarna tror att studenternas användning av kurslitteraturen kommer förändras. Lärare som undervisar på grundnivå inom humaniora och teologi samt inom konstnärligt område tror i större utsträckning än andra lärare på grundnivå att studenterna kommer läsa ungefär lika mycket som idag. Även lärare som undervisar på avancerad nivå inom konstnärligt område tror mer på att studenterna kommer läsa ungefär som idag jämfört med andra lärare som undervisar på avancerad nivå.

Tabell 4. Hur lärarna tror att studenternas användning av den obligatoriska kurslitteraturen kommer att förändras de 5 närmsta åren. Studenterna kommer att läsa...

	Mycket mer än idag		Något mer än idag		Ungefär lika mycket som idag		Något mindre än idag		Mycket mindre än idag	
	Grund-nivå	Avancerad nivå	Grund-nivå	Avancerad nivå	Grund-nivå	Avancerad nivå	Grund-nivå	Avancerad nivå	Grund-nivå	Avancerad nivå
Humaniora och teologi	1	..	3	2	42	41	37	39	17	17
Juridik och samhällsvetenskap	..	2	4	3	31	29	38	39	25	26
Naturvetenskap	2	1	32	37	44	42	21	18
Teknik	1	..	2	2	33	32	37	41	26	25
Medicin och odontologi	2	31	22	38	50	29	23
Vård och omsorg	4	5	25	29	41	43	29	22
Konstnärligt område	4	4	48	61	30	22	17	10
Övrigt område	7	31	33	45	34	22	22

De öppna svaren breddar bilden av lärares uppfattningar om studenters användning av kurslitteraturen

Följande citat är hämtade från de öppna svaren i enkätundersökningen. De ger illustrativa exempel på hur lärare resonerat kring sina studenters användning av kurslitteraturen.

”Jag undervisar i ett utomeuropeiskt språk och detta lands kultur och historia. Det förekommer därför ett ytterligare språk förutom svenska och engelska vilket gör att en del svar i enkäten blir lite "trubbiga". Det är tydligt att studenterna går in för att lära sig det utomeuropeiska språket och med det följer också åtminstone delvis att de är lite mer motiverade för övrig litteratur.”

”Vi förväntar oss inte särskilt mycket från studenter på en teknisk högskola. Det finns ofta en kursbok som innehåller teori och räkneövningsuppgifter. Det är därför extra ledsamt att det är en så hög tröskel att läsa teoridelarna. Jag förstår på de frågor jag får att de i stället använt YouTube eller liknande. På kursutvärderingarna hör jag att de önskar en lärobok på svenska, men det tror jag är en bortförklaring. YouTube-klippen är på engelska och studenter är generellt ungefär lika bra på båda språken. Fast ännu större utmaningar är att ungefär hälften av studenterna inte kommer på föreläsningarna. Då missar de ytterligare möjligheter att förstå teorin. De klarar ofta (så småningom) kurserna genom internet och gamla tentor.”

”Jag har flera gånger förenklat för studenter genom att skriva tilllägg till kurslitteraturen, särskilt om den är på engelska, för att sammanfatta vissa avsnitt (på svenska). Studenter ber ofta om föreläsningssanteckningar, och jag har på vissa kurser delat ut

sådana, trots att jag egentligen tycker att studenterna ska anteckna själva. Studenter ber i större utsträckning än förut om sammanfattningar av kursdelar. Det brukar jag inte ge, utan svarar att det är en bra övning för studenter att formulera sina egna sammanfattningar.”

”...Möjligheten att ladda hem litteratur digitalt gratis, eller mycket billigare än kostnaden för en tryckt bok, gör att de nästan alltid väljer digital litteratur. Därför är det svårt att svara på vilken typ av litteratur de föredrar. Jag tror att de får sämre studieteknik och läser mindre pga den digitala litteraturen, men välkomnar att de har den möjligheten, därför söker jag ofta den typ av litteratur till kurserna...”

I enkäten ingick inte några specifika frågor om studenters AI-användning, men det är ett mycket vanligt ämne i de öppna svaren. Flera hundra svar handlar om AI-användning. Följande citat är några exempel på sådant som lärarna tar upp i de öppna svaren.

”Vi pratade så sent som idag om regeringens initiativ från 19 juni i år om att användningen av kurslitteratur skulle kartläggas. Studenterna menade att de läser inför tentamen och om de får ha litteratur med sig till tentamen. Men att Generativ AI och alla verktyg som kan användas i det hjälper dem att sammanfatta, dela upp, ordna frågor och svar. De ser GAI som en stor hjälp men också i förlängningen att det kan slå ut en hel del kurslitteratur. Kanske lite som professor Michael Dalen vid Handelshögskolan pratade om apropå årets Nobelpris i Ekonomi till Alfred Nobels minne, att kreativ förstörelse innebär att vi kanske måste radera det vi har idag för att ta nya språng. Kanske GAI är språnget och kurslitteraturen är det som måste raderas?”

”Rätt använt blir det bra om de kommer från en liten kunskap och ’diskuterar’ och bygger på men tyvärr försöker de fylla grundkunskapen från AI vilket ofta leder till missuppfattningar. Vi brottas dagligen med att försöka lista ut hur vi ska få till det.”

”Många använder AI verktyg som en studiekompis. Det ger en mycket bra introduktion till ett nytt område och kan även användas för att få alternativa förklaringar. AI-verktyg fungerar väldigt bra för att rätta text grammatiskt och få hjälp med ordval. Detta är en förändring som skett det senaste året.”

Intervjuerna: Lärarnas bild av studenternas användning av kurslitteratur

Intervjuerna med lärare, kursansvariga och andra relevanta personer vid de tio institutionerna bidrar till bilden av studenternas användning av kurslitteraturen. De kompletterar enkätresultaten som till stor del

behandlar samma frågor, men det är viktigt att komma ihåg att intervjuerna har gjorts med relativt få lärare vid ett begränsat antal institutioner.

Studenterna läser i mindre utsträckning kurslitteraturen

Vid de flesta institutionerna uppger lärarna att det är svårare att få studenterna att läsa och arbeta med kurslitteraturen än tidigare. I intervjuerna pekar lärare på olika möjliga förklaringar.

En förklaring som lyfts fram är att studenterna inte är vana att läsa tryckt text, särskilt inte längre texter som böcker, men även kortare texter som artiklar. Flera av lärarna menar att studenternas läsförståelse har blivit sämre. Lärare vid en institution säger att detta inte är något nytt, utan en utveckling som har pågått i många år. En lärare menar att studenterna har sämre läsvana än för tio år sedan.

En annan skillnad som nämns är att studenterna upplever att det numera är mer obligatorisk kurslitteratur, trots att lärarnas riktmärke är det samma som för tio år sedan. En lärare tror att det beror på det förändrade medielandskapet som gör att studenterna lyssnar mer på podcasts och ljudböcker och läser tryckta böcker i mindre utsträckning. Några institutioner uppfattar att förändringen i läsvana har skett sedan pandemin.

Brist på tid och ekonomin kan påverka läsandet

En annan förklaring som lärarna ger till att studenterna läser mindre är att studenterna inte har tid att läsa, för att de till exempel arbetar parallellt med studierna. Det kan också handla om att studenterna försöker vara tidseffektiva och bara läser det som krävs för att lösa uppgiften.

Även studenternas ekonomi – som vissa av de intervjuade lärarna menar är sämre än för några år sedan – kan påverka benägenheten att köpa kursböckerna. Till exempel köper vissa studenter kursböckerna medan andra väntar och ser om de behöver böckerna – ibland väntar de in i det sista. En lärare betonar vikten av att studenterna har råd med kurslitteraturen och beskriver hur lärarna gör litteraturen tillgänglig digitalt för dem.

Flera lärare berättar också att studenter återkommande frågar om de måste köpa kurslitteraturen eller vilken kurslitteratur de måste köpa. En lärare ser frågorna som en spegling av studenternas inställning till kurslitteraturen och inlämningsuppgifterna.

Inställningen till kurslitteratur varierar mellan studentgrupper

Inställningen till att läsa och köpa kurslitteratur kan variera mellan studentgrupper och även år för år. En institution har erfarenhet av att studenter vissa år köper fler kursböcker än andra år. I intervjuerna pekar en

del lärare också på skillnader mellan äldre och yngre studenter i hur de använder kurslitteraturen. Äldre studenter ställer oftare än yngre studenter relevanta frågor utifrån litteraturen och är mer benägna att köpa kurslitteratur i stället för att leta efter andra lösningar. Lärare menar också att de studenter som gjort annat innan de börjar studera är mer noggranna och att deras åtagande blir större än bara gentemot sig själv när de till exempel har en familj att ta hänsyn till.

Studenternas förhållningssätt till kurslitteraturen påverkar utbildningen

De intervjuade lärarna är i det närmaste samstämmiga om att studenterna numera läser mindre än tidigare och att det är negativt för deras lärande. Studenternas förhållningssätt till kurslitteraturen påverkar utbildningens upplägg. På flera institutioner fördelas mer lärarledd tid till den tidiga delen i utbildning och lärarna ger mer stöd och vägledning i början.

Lärare berättar hur de har förändrat sin undervisning för att studenterna ska läsa kurslitteraturen. Institutionerna lyfter fram betydelsen av att studenterna inte bara läser utan också förstår innehållet i kurslitteraturen. Lärarna jobbar till exempel mer med begreppsförståelse. I matematik kan det handla om att studenterna snarare ska förstå begreppen än att själva kunna lösa vissa matematiska problem. Några lärare ger läsanvisningar eller instuderingsfrågor för att guida studenterna i hur de ska arbeta med litteraturen. Ett annat exempel är att lärare vid några institutioner systematiskt tränar studenterna att läsa allt längre texter, eller att läsa strategiskt när kurslitteraturen omfattar fler sidor än vad som är möjligt att hinna arbeta igenom på utsatt tid.

Studenternas förhållningssätt till kurslitteraturen kommer också till uttryck i attityden till studierna och hur studenterna tar ansvar för sina studier. Flera lärare uttrycker på olika sätt att studenter numera tar mindre eget ansvar än tidigare. En lärare berättar att på en kurs med hemtentamen för några år sedan kunde flera av studenterna inte examineras på grund av att kurslitteraturen på biblioteket var utlånad.

Undervisningsupplägget kan öka användningen av kurslitteratur

Flera av lärarna uppger att de försöker utforma läraktiviteter som vilar på kurslitteratur för att motivera studenterna att använda kurslitteraturen under utbildningen. Ett exempel är att ha seminarier i stället för traditionella föreläsningar, vilket innebär att studenterna måste läsa kurslitteraturen för att kunna bidra till diskussionen.

Flera institutioner använder pedagogiken ”flipped classroom”, som innebär att studenterna ska läsa vissa texter inför lärtillfället och att föreläsningen eller seminariet sedan utgår från det lästa. En lärare berättar om ett annat pedagogiskt grepp för att få studenterna att läsa kurslitteraturen: att inleda varje föreläsning med ett kort test, som tar fem minuter, och på

så sätt kontrollera om studenterna har förstått texten de skulle läsa inför föreläsningen. Vid nästa samling tar läraren upp oklarheter som testet har identifierat. Ett annat exempel på en läraaktivitet som syftar till att öka läsandet är grupparbete som utgår från kursböcker – klassen delas upp i grupper som väljer kapitel i litteraturen och sedan presenterar innehållet för varandra.

En del institutioner lägger upp mycket digitalt kursmaterial och detaljerat stödmaterial på lärosätets lärplattform. Andra har tvärtom gått ifrån det för att få studenterna att vara mer aktiva i sitt lärande och att använda kurslitteraturen, eller att använda den i högre utsträckning. Kursledningens guidning till studenterna kan i så fall bestå i att informera om vilka lärandemål som hänger ihop med vilken kurslitteratur.

Lärandemålen har blivit viktigare

En institution lyfter fram att det efter Bolognaprocessen är lärandemålen som examineras och inte kurslitteraturen. Det innebär att kurslitteraturen har skjutits lite åt sidan.

Några lärare beskriver hur fokus har flyttats i undervisningen, till exempel att de talar mer med studenterna om vad de behöver lära sig och varför.

Studenterna söker kunskaper på flera håll

De flesta av institutionerna gör bedömningen att det inte går att klara kurserna utan att använda kurslitteraturen, eller att det kan gå att klara en kurs tidigt i ett program utan att använda kurslitteraturen, men att en förståelse av ämnet krävs för att i längden klara studierna. Det kan gå att få godkänt på en kurs utan att läsa kurslitteraturen, men det går inte att få högt betyg.

Föreläsningsanteckningar framstår som ett alternativ till litteraturen för många studenter. Lärare vid några institutioner menar att studenter i större utsträckning än tidigare vill förlita sig på föreläsningsanteckningar i stället för kurslitteratur, trots att anteckningarna är mindre omfattande än kurslitteraturen. En institution beskriver dock hur fokus hos dem främst ligger på just föreläsningsanteckningar och inte på kurslitteratur. De menar att studenterna inte behöver kursböckerna för att klara kurserna. Så har det varit under flera decennier. Institutionen menar att i andra ämnen, där studenterna har mycket mindre tid med lärarna, kan behovet av kurslitteratur vara större.

Studenternas ändrade förhållningssätt till studierna innebär att kurslitteraturen idag inte betraktas som lika central av alla studenter. Det finns andra alternativa kunskapskällor som studenterna använder som komplement eller alternativ till kurslitteraturen. Flera lärare noterar att studenterna söker fram den kunskap de behöver på andra sätt än genom

kurslitteraturen, oftast med hjälp av internet. En del av lärarna menar att så länge svaret är korrekt spelar det ingen roll om studenten har läst det i en kursbok, en annan bok eller hittat det på internet. Andra menar tvärtom att studenter som på egen hand letar svar på internet inte alltid kan bedöma vad som är rätt och fel.

Några lärare framhåller att de i större utsträckning måste motivera för studenterna varför de ska välja att läsa kurslitteraturen när det finns så många andra sätt att tillägna sig kunskap på idag. Studenterna läser också annat än kurslitteratur och väljer det alternativ som tar minst tid. Några lärare uppskattar att studenterna nuförtiden är bättre på att ifrågasätta och ställa frågor om de inte förstår – när de själva var studenter gjorde de det man skulle, men förstod inte alltid varför.

AI kan stötta och utmana studenter

Generellt bland dem vi har intervjuat finns en stor medvetenhet om att AI kommer att vara en del av studenternas utbildning i ett längre perspektiv. Lärarna ser också att AI kommer att ta större plats i yrkeslivet, vilket innebär att det är något studenterna måste förberedas på i utbildningen.

Av intervjuerna framgår att AI även används i viss utsträckning i undervisningen och att det är ett område under utveckling. Det verkar vara den enskilda lärarens intresse som driver utvecklingen framåt mer än initiativ från lärosätet, institutionsledningen eller ämnesområdets karaktär. Exempelen på hur lärare använder AI för att stötta studenternas lärande handlar dels om att producera undervisningsmaterial, dels om att skapa en slags kontrollerad undervisnings- och träningsmiljö med hjälp av AI.

Lärarna ger flera exempel på hur AI kan stötta studenternas lärande. En av institutionerna berättar att de använder ett AI-verktyg som ger läraren full kontroll över vilket stoff som läggs in i verktyget och på vilka sätt studenterna ska interagera med det. En lärare menar att studiestarka studenter drar mest nytta av denna AI som studiehjälp – de har kommit underfund med hur de kan interagera med stoffet – medan studiesvaga studenter i AI:n har fått en lärare eller mentor och får sådan hjälp som bara studiestarka studenter fått tidigare. Genom att studenterna lämnar in sina loggar från verktyget kan läraren följa vad de har gjort i den lärarskapade AI-miljön.

Vid alla intervjuer nämns att studenterna informeras om otillåten användning av AI, plagiat och fusk. En lärargrupp framhöll att det är viktigt att vara tydlig med reglerna och att nästan alla studenter följer reglerna. Det är också viktigt att förklara syftet med uppgiften som studenterna ska göra för att förebygga fusk.

Några lärare säger att de har börjat tala med studenterna om hur de kan använda AI på ett bra sätt. Vi fick också höra om hur studenter på eget

initiativ använder AI för att stödja sitt lärande och förbättra sitt språk i inlämningsuppgifter. Lärarna menar att tidsbesparing är en drivkraft för studenterna att använda AI-verktyg för att lösa uppgifter.

AI-verktygen påverkar kunskapskontrollen

I intervjuerna framkommer en viss enighet om att det sedan pandemin och på grund av AI inte längre går att mäta eller kontrollera studenternas kunskaper genom hemtentor och inlämningsuppgifter. Examinationsformerna har därför utvecklats, men även återgått till tidigare former. Sals-tentamen har till exempel blivit vanligare igen. En lärarkommentar är att salstentamen gör det svårare att examinera kurslitteraturen jämfört med en hemtentamen. Samtidigt kan salstentamen användas i början av utbildningen för att säkerställa att studenterna kan det de måste kunna inför kommande delar av utbildningen.

Det finns också andra sätt att examinera som en kontroll av att studenterna själva har tagit fram svaren med hjälp av kurslitteraturen. Det kan handla om att studenten ska förklara hur den kom fram till svaret i inlämningsuppgiften eller examensuppgifter, vilket AI inte klarar av att göra. Ibland kombineras examinationsformerna, till exempel följs en skriftlig uppgift eller hemtentamen av en muntlig tentamen i grupp då läraren kontrollerar att studenterna har förstått. Den muntliga tentamen kan också genomföras mer som en opponering, att studenten presenterar sitt arbete och får frågor på det från andra studenter. Ett konkret exempel är att använda ett case som examination. En student agerar författare av en vetenskaplig artikel och svarar på frågor om fallet. Lärarna menar att det inte bara testar kunskaperna utan också tränar förmågan att tala inför en grupp och på så sätt förbereder för arbetslivet.

Referenser och användningen av referenser har blivit viktigare, delvis eftersom korrekta referenser är en svaghet i AI-verktygen. Rätt utgåva av kursboken krävs för att kunna lämna rätt referens, inklusive sidhänvisning. Om en student har referenser som inte finns i verkligheten i sin referenslista ses det som fusk.

AI kommer inte att slå ut kurslitteraturen i framtiden

Många nämner olika sätt som AI kommer att påverka kurslitteratur och undervisning, men det verkar generellt finnas en fortsatt tro på behovet av kurslitteratur, praktiska kunskaper och interaktion med andra människor. En lärare tror att scenioträningar med AI eller VR och samtalsträning med AI kommer att utvecklas. En annan lärare menade att AI även i framtiden kan vara en väldigt bra partner för studenters lärande och för att stötta utifrån individens behov. I en sådan utveckling blir läraren mer av en diskussionspartner.

Lärarna menar att studenterna även i fortsättningen måste kunna veta och förstå saker själva, utan att ta hjälp av AI. Lärare i ett praktiskt yrke

betonar att studenterna och yrkesutövarna måste ha vissa kunskaper som AI inte kan ersätta. I yrket spelar sådant som lukt och synintryck roll och det innebär förmodligen att yrkeskompetensen inte kommer att kunna digitaliseras fullt ut. En lärare nämner att AI har gjort studenternas texter mer övergripande och referenslistorna kortare. Den menar att studenterna kommer att behöva gå in djupare i kurslitteraturen för att få godkänt på uppgifter. Flera lärare konstaterar att studenterna behöver grundkunskaper att utgå från när de använder AI.

AI har redan påverkat examinationsformerna som används och lärare lyfter fram att kunskaper även i framtiden kommer att behöva bedömas på olika sätt.

Intervjuerna: Studentkårernas bild av hur studenterna använder kurslitteratur

UKÄ träffade hösten 2025 representanter från de åtta studentkårernas styrelser för att ställa frågor om studenternas tillgång till och användning av kurslitteratur. Gemensamt för kårerna är att frågor som rör kurslitteratur oftast hanteras på institutionsnivå och sällan blir en fråga för kårstyrelsen. Av den anledningen var det bara några av dem som vi träffade som hade god insyn i hur lärosätet arbetar med studentrepresentanterna i frågor om kurslitteraturen. Studentkårsrepresentanterna kunde ändå beskriva både egna erfarenheter och vad de har hört från andra studenter om tillgången till och användningen av kurslitteratur.

Studenterna kontaktar kåren främst om praktiska frågor kring tillgången på kurslitteratur

Det handlar ofta om praktiska frågor om tillgång när studenter kontaktar kårstyrelsen om kurslitteraturen. En av studentkårerna berättar till exempel att deras arbetsmiljöombud får frågor om huruvida all kurslitteratur ska finnas på biblioteket. En annan kår beskriver att de främst hör talas om frågan om det är för många böcker på en kurslitteraturlista eller om studenterna inte kan få tag på kursböcker. För en annan kårstyrelse handlar det mestadels om att examinatorn inte skickar in kurslitteraturlistan i tid och att kurslitteraturen inte finns att köpa i butiken på campus.

För en av kårerna är det största problemet att nya upplagor av vissa kursböcker inom juridik inte finns tillgängliga i tid. Informationen från förlaget är att böckerna ska finnas vid kursstart, men tidsplanen håller inte alltid. Kåren berättar att det har hänt att kursböcker utkommit dagen innan tentamen eller när kursen redan är genomförd. Lärarna har trots det framhållit att de måste följa den beslutade kursplanen. Studenterna tillåts ha en äldre upplaga av böckerna, men måste känna till de senaste ändringarna och skriva ut nya lagar och regler. Kåren påtalar att det här innebär extra kostnader för utskrift, och problem för den som missar att göra en viss utskrift. En annan studentkår menar att kurslitteratur inte är en stor

fråga, och det beror på att studenterna ofta klarar sig bra utan kurslitteratur.

En studentkår som har ett längre tidsperspektiv berättar att kurslitteraturen inte har varit en fokusfråga på många år. Däremot för 15 år sedan fanns en större diskussion om kurslitteraturens innehåll – då gjordes också många förändringar i litteraturlistorna.

Studenter har tillgång till kurslitteratur på många olika sätt

Studentkårsrepresentanterna beskriver i intervjuerna olika sätt som studenterna kan få tillgång till kurslitteratur. Tillgången varierar mellan lärosäten och ämnesområden. Vid några lärosäten finns en bokhandel på campus, och ibland drivs den av studentkåren. Vi får veta att inom till exempel it-området är utvecklingen snabb och av det skälet används säl-lan böcker som kurslitteratur.

Kursansvarig kan ge studenterna tillgång till kurslitteratur på andra, alternativa, sätt som inte inbegriper att köpa tryckta kursböcker. Några kårrepresentanter berättar att bokkapitel ligger på lärosätets lärplattform, vilket innebär att studenten inte behöver köpa boken för att få tillgång till en mindre del av den. På lärplattformen kan det också finnas andra lärresurser, till exempel artiklar, gamla tentor och övningsuppgifter att träna på. En kår beskriver hur ett ämne har ett nytt upplägg som innebär att lärarna bygger kurser efter böcker som är tillgängliga digitalt via lärosätets bibliotek.

Ekonomi bara ett av skälen till att studenter köper begagnad kurslitteratur

Studentkåren har olika uppfattningar om hur stor andrahandsmarknaden för kurslitteratur är. Några kårer menar att andrahandsköp av kurslitteratur är vanligare än nyköp på grund av studenternas ekonomi. Andra menar att även andrahandsmarknaden har minskat eftersom färre studenter köper ny litteratur och att det därmed blir färre böcker att sälja vidare. Vid ett lärosäte berättar studentkåren att andrahandsmarknaden för kursböcker har minskat på grund av att all kurslitteratur hos dem är elektroniskt tillgänglig enligt en riktlinje från institutionerna.

Webbsidan Studentapan nämns ofta som en populär handelsplats för begagnad kurslitteratur. Det finns också lärosätesspecifika digitala handelsplatser för kurslitteratur. Flera studentkårer berättar hur böcker går i arv mellan årskurser och att man säljer bokpaket med använda böcker till dem som går samma utbildning året efter.

En del studenter ser det inte som ett alternativ att köpa ny kurslitteratur. En kår förklarar att eftersom kurserna löper i fem- eller åttaveckorsperioder, med två parallella kurser, har studenterna inte tid att köpa ny

kurslitteratur – de köper i stället begagnad kurslitteratur eller hittar kursböckerna on-line.

Studenterna ser även andra, än ekonomiska eller tidsmässiga, fördelar med att köpa begagnade kursböcker. Flera studentkårer berättar att studenterna använder understrykningarna som tidigare läsare gjort som vägledning till vad som är viktigt att lära sig i boken.

Studenter delar kursböcker med varandra

Studentkårerna beskriver hur studenter på olika sätt delar kursböcker med varandra. Vissa studenter väljer att gå ihop och köpa en kursbok tillsammans, som de läser var för sig, men sedan jobbar med tillsammans. Andra köper olika böcker inom en grupp och delar dem sedan med varandra. Ytterligare ett exempel är att studenter väljer att kopiera kursboken i stället för att köpa den, men då innebär kopieringen en kostnad. Studentkårerna berättar att det oftast är dyrare kursböcker som studenterna väljer att dela med varandra.

Studenter kan också få tillgång till kurslitteratur genom olika initiativ från studentkåren. En kår har en kläd- och bokbyardag som brukar anordnas på hösten, när det kommer många nya studenter, eller vid vårterminens slut. De har också skåp där studenter kan lämna begagnade kursböcker som de vill donera. Vid en annan kår har de olika sektionerna kursböcker som studenterna får låna. En sektion har ett sektionsbibliotek och studienämnden köper in den gemensamma kurslitteraturen, som studenterna får låna och använda i kårlokalen.

Inte alltid säkert att förlita sig på bibliotekets kurslitteratur

Några studentkårsrepresentanter berättar att många studenter går till biblioteket för att låna eller läsa kurslitteratur på plats, medan andra kårrepresentanter säger att bibliotekets kurslitteratur främst används för att hitta rätt sidhänvisning från rätt upplaga. En del studentkårer menar att det kan gå att förlita sig på bibliotekets begränsade antal exemplar av kursböcker, men att det är svårare att låna kurslitteraturen på kurser med många studenter eller om många fler studenter inte vill köpa boken. En studentkår berättar att efterfrågan är större än bibliotekets antal exemplar av kurslitteratur för en av utbildningarna. Den kurslitteraturen är dyr att köpa för studenterna, så de som inte lyckas låna böckerna på biblioteket använder i stället presentationer från föreläsningar när de pluggar.

Det kan även vara stressande för den som vill låna i stället för att köpa kurslitteraturen när lånetiden är kort, en eller två veckor. Det ger studenten mindre tid att lösa inlämningsuppgiften med hjälp av litteraturen.

Studentkårerna nämner också exempel som handlar om brist på digitala resurser eller att det saknas information om att det finns digitala böcker. En kår berättar att på en kurs fick biblioteket slut på digitala böcker på grund av licenssystemet. En annan kår säger att få studenter känner till

att det finns e-böcker att låna via biblioteket och kåren anser att högskolan borde informera mer om det.

En del studenter använder digitala böcker från internet

Några kårer berättar att studenter hittar digitala böcker på internet och inte via biblioteket. En campusbokhandel säljer e-böcker, men de kostar lika mycket som de tryckta kursböckerna. Vissa engelskspråkiga böcker är relativt lätta att hitta utan kostnad på internet.

Ett annat exempel på digital tillgång till kurslitteratur är att studenter använder sig av olika typer av digitala prenumerationstjänster. Tjänsterna ger tillgång till en mängd kursböcker till priset av ungefär en biobiljett i månaden. Studentkåren jämför den kostnaden med att en kursbok kan kosta 400 kronor om man köper den on-line och 600 kronor i tryckt format.

UKÄ frågade studentkåren om studenters intresse för att köpa tillgång till en digital kursbok under en begränsad tid. En del av kåren ser det som ett intressant alternativ. De menar att det faktum att man förlorar tillgången till boken efter en viss tid kan motivera studenten att plugga. Andra kårer betonar kostnaden för den som inte klarar tentan och måste köpa boken ytterligare en period. De menar att för att en sådan tjänst ska vara intressant behöver priset ligga på ungefär en tredjedel av priset för den tryckta kursboken.

Några kårer nämner att piratkopierat material används av studenter. En kår uppger att det är mycket vanligt, men att det också beror på hur lätt-tillgänglig den piratkopierade kursboken är. En annan kår berättar att studenter delar inskannade filer med varandra. Samma kår berättar också att det sker missbruk av MTM:s digitala bibliotekstjänst Legimus. De menar att om det går att ladda ner filer på datorn så sprids de oavsett var de kommer ifrån från början.

Ekonomi påverkar studenters tillgång till kurslitteratur

Studentkåren lyfter fram studenternas ekonomi som en faktor som påverkar kurslitteraturinköpen. Ofta finns det ekonomiska skäl till att studenterna använder andra lösningar för att få tillgång till kursböckerna än att köpa böckerna.

Många av kåren beskriver studenternas ekonomiska situation som tuff. Några menar att den har blivit svårare och att fler måste ha extrajobb. En kår exemplifierar de ökade kostnaderna med hyran för en studentbostad: på fem år har hyran höjts från 3 700 kronor i månaden till 6 800 kronor i månaden. Flera studentkårer menar att när studentens ekonomi blir sämre är inköp av kurslitteratur det som först prioriteras ner.

Kåreerna säger också att kurslitteraturen har ökat i pris de senaste åren. Till exempel kan en kursbok som kostar 1 200 kronor bli en alltför stor utgift för en students ekonomi. En studentkår menar att kurslitteraturen borde vara tillgänglig gratis i digitalt format för alla.

När UKÄ frågar studentkårerna om öronmärkta medel till kurslitteratur som en del av studiemedlen, är de flesta positiva till det. Flera kårer säger dock att ett sådant öronmärkt bidrag inte självklart leder till att studenter köper kurslitteraturen – det är fler faktorer än ekonomin som påverkar ett köpbeslut. En kårrepresentant menar att det finns bättre sätt att få studenter att köpa kurslitteratur, som att den kurslitteratur som lärarna väljer är tillgänglig och billig. Öronmärkta medel till kurslitteratur skulle också potentiellt kunna leda till dyrare kursböcker.

En annan invändning handlar om att kurser inom en del ämnesområden inte använder kursböcker utan andra typer av kurslitteratur som innebär en kostnad för studenten. En kår lyfter fram att det finns studenter som till exempel bygger modeller och måste betala delar av materialet själva, så att just kursböcker ska subventioneras är orättvist.

Flera faktorer påverkar hur studenterna använder kurslitteraturen

Studentkårernas erfarenheter av hur studenter använder kurslitteraturen varierar beroende på lärosäte och utbildningsprogram. Den generella uppfattningen verkar dock vara att inte all obligatorisk kurslitteratur används i kurserna. En del studenter har som strategi att fråga dem som går årskursen över vilka kursböcker som verkligen används, för att på så sätt slippa köpa böcker i onödan.

Även studentkårsrepresentanternas erfarenheter av om det är nödvändigt att läsa kurslitteraturen för att klara kursen varierar. Inom vissa utbildningar eller moment brukar studenterna klara sig bra med hjälp av presentationsbilder från föreläsningar och andra resurser som de hittar, till exempel på internet.

Kåreerna berättar också att AI har förändrat studenternas användning av kurslitteraturen. Tidigare var det nödvändigt att läsa kurslitteraturen, men numera är det en del studenter som aldrig öppnat en kursbok utan förlitar sig helt på AI-verktyg.

Det pedagogiska upplägget på kursen avgör i hur stor utsträckning studenterna använder kurslitteraturen. En kår menar att det finns ett samband mellan undervisningstid och kurslitteratur: på mastersutbildningar med få undervisningstimmar per vecka blir kurslitteraturen viktigare än på grundutbildningen.

Studentkårerna berättar också att studenter på vissa utbildningar köper kursböcker för att de vill använda dem senare i utbildningen eller i

yrkeslivet. Det gäller till exempel anatomiböcker och basböcker i ämnen. Inom andra ämnen ingår uppgifter i kursböckerna, till exempel räkneuppgifter. Det, menar kårerna, ger också studenterna större anledning att köpa kursböckerna.

Att läsa kurslitteratur kan vara en utmaning

Vid några av intervjuerna diskuterades frågan om svenskspråkig och engelskspråkig kurslitteratur. Litteratur på svenska verkar vara vanligast på grundutbildningen, men även böcker på engelska förekommer där. Kårer berättar att det kan bli en chock för studenter som tror att utbildningen ska vara helt på svenska, när det senare visar sig att hälften av kurslitteraturen är på engelska. För en del studenter blir det då svårt att klara kursen. En relativt vanlig lösning på språkproblemet är att studenter använder översättningsprogram. En kårrepresentant menar att engelskan i gymnasiet inte förbereder för akademiska studier på engelska.

Kårrepresentanterna menar också att studenter kan behöva lära sig begrepp och facktermer på engelska. Det är ett argument som talar för att viss kurslitteratur behöver vara på engelska. Några kårrepresentanter menar att studenterna efter ett tag kan engelska tillräckligt bra för att språket inte ska vara ett hinder för dem i utbildningen.

Flera studentkårer berättar att många studenter tycker att det är jobbigt att läsa kurslitteratur, även när den är på svenska. De menar att det beror på att studenterna inte har behövt läsa så mycket text tidigare, inte läser böcker på sin fritid och inte har någon bra läsförståelse.

Sena kurslitteraturlistor gör det svårt för studenter som behöver anpassad kurslitteratur

Kårrepresentanterna har olika mycket kontakt med studenter som använder Legimus. En kårrepresentant säger att de nya nationella riktlinjerna för Legimus har lett till oro hos studenter, framför allt på grund av att det saknas information om förändringarna. Oron handlar om hur tillgången till anpassad kurslitteratur kommer att fungera efter förändringarna. I övrigt beskriver kårrepresentanterna tillgången till kurslitteratur via Legimus som god.

Kårerna har ändå synpunkter på hur stödet fungerar för personer som behöver tillgänglighetsanpassad litteratur. En kår anser att det är ett strukturellt problem att studenten måste ansöka om tillgång till tillgänglighetsanpassade kurslitteraturen. Det gör att den som just har börjat studera på universitetet, och försöker förstå hur saker fungerar, den första terminen kan ha svårt att få tillgång till den kurslitteratur den behöver i tid. En annan studentkår deltar i ett pilotprojekt där information om att en student har rätt till riktat pedagogiskt stöd läggs in i Ladok. På så vis kan studenten få snabbare tillgång till Legimus. En kårrepresentant menar att

de flesta som har Legimuskonto för högskolestudier också hade ett konto på gymnasiet.

Några kårer tar upp problemet med att kurslitteraturlistor publiceras alltför nära inpå kursstart. Den korta tiden gör det svårt för studenter som behöver anpassad kurslitteratur från MTM att få den levererad till kursstarten. En kår berättar att på deras lärosäte har tidpunkten för beslut om kurslitteraturlistor ändrats för att passa bättre med den inläsningstid som MTM behöver.

Vanligt att studenter använder AI i sina studier

Nästan alla studentkårer uppger att det är vanligt att studenter använder AI i sina studier. Det främsta skälet är tidsbesparing. Studenterna använder dock verktygen olika mycket. Delvis kan det bero på när de började studera och om AI fanns på den tiden. Ålder kan också påverka användningen. Kårerna upplever att yngre studenter använder AI för att generera hela texter medan äldre studenter använder verktygen mer avgränsat. Flera kårer säger att det är vanligt att en student köper en prenumeration på en AI-tjänst och delar den med flera andra studenter.

En kårrepresentant menar att AI inte inverkar på om studenterna köper kurslitteraturen eller inte – det finns redan andra alternativ till att köpa tryckta kursböcker som studenter har tillgång till, men de köper ändå böcker. Möjligen kommer studenterna att köpa mer digital kurslitteratur för att på så sätt kunna använda AI på kurslitteraturen.

Mångsidig AI-användningen bland studenterna

Studentkåreerna ger många olika exempel på hur studenter använder AI i sin utbildning. Det handlar om att sammanfatta texter som studenten har läst, eller inte har läst, till exempel kursböcker i pdf-format. En del studenter jämför sin sammanfattning med AI:s sammanfattning för att se om de har missat något. AI kan också förbättra språket i inlämningsuppgifter, förkorta texter till en efterfrågad längd och ge tips på lämplig struktur för en PM. AI används för att söka fram kurslitteratur eller hitta källor och för att välja ut det viktiga när kurslitteraturen är omfattande.

Studenter kan också få hjälp med studierna genom att AI till exempel genererar frågor som studenten tränar på inför examinationen, skapar en podcast av studentens anteckningar, förklarar begrepp eller kontrollerar vad som är fel i en programkod.

En studentkår menar att det går att se en förändring över tid i hur studenterna pluggar: tidigare pluggade man tillsammans i grupp, men nu ersätter AI studiekamraterna.

Studenter använder också AI på otillåtna sätt. En studentkår ser en stor ökning av AI-ärenden och fusk med AI, trots att lärosätet är tydligt med att studenterna inte får använda AI för att lösa inlämningsuppgifter och

inte får ”vilsledda”. En annan kår menar att andelen studenter som fuskar inte har ökat, utan de fuskar på annat sätt (till exempel genom att använda AI).

Förändring över tid – hur ser det ut om 5–10 år?

Det stora skiftet i hur studenterna använder kurslitteraturen kanske redan har skett? Det menar en studentkår vid ett lärosäte med tekniska utbildningar. Studenterna använder flera vägar att tillgodogöra sig kunskap, och kurslitteraturen är bara en av dem. En minoritet av studenterna vid lärosätet använder kurslitteratur i form av böcker, däremot använder de vetenskapliga artiklar. Andra kårer och kårrepresentanter märker inte samma skifte utan de framhåller att kurslitteraturen fortfarande är viktig och kursböckerna behövs, särskilt inom vissa ämnesområden.

Annars handlar studentkårernas tankar om framtidens kurslitteratur främst om att mer kurslitteratur blir digital och att AI-verktygen kommer att fortsätta att utvecklas. En del kårrepresentanter menar att AI kommer att fasa ut kurslitteraturen, medan andra menar att AI kommer att fortsätta vara ett hjälpmedel och inte kan ersätta kurslitteraturen.

Andra framtida möjligheter är att kurslitteraturen kommer att innehålla anteckningar redan från början, vid nyinköp, och att studenten har all kurslitteratur på en Ipad. En kårrepresentant menar att vetenskapliga artiklar kommer att användas i större utsträckning och kanske kommer studenterna att använda nyare forskningsartiklar än de gör idag.

Ekonomi kan även i framtiden påverka om studenter väljer att köpa kurslitteraturen. Några kårer lyfter fram den aspekten. Om studenterna har andra höga kostnader kommer de att köpa allt mindre kurslitteratur.

Studentkårerna har även tankar om läsandets ställning i framtiden. Kanske blir det en spetskompetens att kunna läsa i stället för att det en grundkompetens? En teori är att AI-användningen kommer att leda till att studenterna tappas färdigheter. Till exempel kommer litteratursammansställningar av omfattande material eller böcker att göras med hjälp av AI, vilket skulle minska behovet av översiktsartiklar. Det i sin tur skulle kunna leda till att det skrivna ordet blir mer och mer som dataset, som studenten plockar ut innehåll från. Studentkåren menar att om utvecklingen går åt det hållet ökar behovet av böcker i metodkunskap, och minskar behovet av böcker som innehåller fakta. Men kåren är osäker på om en sådan förändring verkligen kommer att ske. Kårerna menar att mycket händer på kort tid och om några år kan det bli svårt att publicera en bok som håller sig aktuell kunskapsmässigt.

En kårrepresentant vill se en utveckling med mer praktiska moment i utbildningen. Den menar att utbildning som utgörs av att studenterna läser på egen hand förmodligen är fel väg att gå. En annan åsikt är att fler och fler på universitetet kommer att inse att de bedriver breddutbildning och

inte spetsutbildning. Det kommer att leda till en annan pedagogik, särskilt om det sätts press från institutionen på lärarna att förbättra genomströmningen på kurserna.

SFS om studenternas användning av kurslitteratur

Som ett led i förberedelserna frågade UKÄ Sveriges förenade studentkårer (SFS) om de ville bidra med ett studentperspektiv på regeringsuppdragets frågeställning. SFS har ett sextiototal medlemskårer vid landets universitet och högskolor som tillsammans representerar ungefär 400 000 studenter och doktorander.

I sitt inspel till vårt arbete för SFS fram att studenters ekonomi påverkar deras möjlighet att köpa kurslitteratur. Studiemedlet ska räcka till mycket, och i ett läge där kostnaderna för både hyra och livsmedel ökar blir det allt svårare för studenter att ha råd med övriga utgifter som studiemedlet ska täcka, däribland kurslitteratur. En lösning som SFS för fram är att göra kurslitteraturen tillgänglig kostnadsfritt till studenter, genom öppna lärresurser eller via biblioteken. SFS menar att så länge studenter förväntas betala för sin kurslitteratur bör de också ha ekonomisk möjlighet till det. SFS anser att det är bättre att höja studiemedlet än att införa ett särskilt bidrag för kurslitteratur.

Läs mer

För den som vill läsa mer om studenternas användning av kurslitteratur och av AI har vi samlat några rapporter, forskningsresultat och andra resurser. Här finns också exempel på rapporter som används som underlag i debatten. Samlingen är inte heltäckande.

Utredningar, forskningsresultat m.m.

- *Läsförståelse bland studenter i högskolan – en kartläggning*. SCB, 2026.
- *Läsning i högre utbildning: En kvantitativ studie om studenters läsvanor på svenska och engelska*, (rapport 2025:2). Chalmers Studies in Communication and Learning in Higher Education, 2025.
- *Studenters användning av generativ AI i samband med studier* av Rebecca Öhrn, Mikael Rosell, Tatiana Liljeström & Nelly Hagberg. Skrifter från Linköpings universitetsbibliotek, nr 4, 2025.
- *”Gruelling to read”*: Swedish university students’ perceptions of and attitudes towards academic reading in English av L. Eriksson i *Journal of English for Academic Purposes* 64, 2023.

- *BTH har tagit fram sin egen AI – ska hjälpa studenterna med plagget.* Inslag i SVT Nyheter Blekinge, 2025-12-04: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/blekinge/bth-har-tagit-fram-sin-egen-ai-ska-hjalpa-studenterna-med-plugget>.
- *Ljudböcker gynnar studenternas språk.* Artikel i Universitetsläraren, 2025-09-22.

Debatten om kurslitteratur

- *Studentbeteenden och åsikter om kurslitteratur.* Rapport framtagen för Läromedelsförfattarna, 2026-03-11.
- *Högskolestudenter om kurslitteratur.* Intervjustudie av Läromedelsförfattarna och Novus, 2024-06-26.

Se även debattartiklar i rapportens andra kapitel.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

